

کتابخانه

عرصه نظری

ادبیات کتابداری و اطلاع رسانی در ایران

بوری سلطانی عضو هیأت علمی کتابخانه ملی:
 اخیراً کتاب های خوبی در حوزه کتابداری ترجمه شده است

آموزش عملی و کاربردی کتابداری در ایران از قدیمی در حدود ۴ دهه برخوردار است. متون آموزشی این رشته در ابتدا به زبان انگلیسی و پاره ای به زبان فارسی بود اما پس از تأسیس انجمن کتابداران ایران (اکتا) و انتشار نامه انجمن کتابداران ایران، متون و مقالاتی به زبان فارسی برای این رشته تدوین شد. با آغاز دهه هشتاد شمسی توجه به رشته کتابداری و اطلاع رسانی در ایران فزونی یافت و منتهای آن انتشار کتاب های آموزشی و کمک آموزشی این رشته نیز بیشتر از پیش شد. برای بررسی وضعیت حال حاضر کتاب های کتابداری و اطلاع رسانی با نیت چند از استادان و متخصصان این رشته سخن گفته ایم و آنان برداشت خود را از این وضعیت در اختیار ما گذاشته اند. و راه حل هایی برای بهبود وضعیت کتاب های این رشته ارائه داده اند.

۴

پنجده سال نشر کتاب

در حوزه کتابداری و اطلاع رسانی ایران

تختین دوس دانشگاهی کتابداری در ایران در سال ۱۳۳۶ ش. در دانشسرای عالی - که در آن زمان جزئی از دانشگاه تهران بود- به صورت اختیاری ایجاد گردید و تا سال ۱۳۴۱ ش. نیز ادامه داشت. همین دوره ها - که از سال ۱۳۳۷ در ایران برگزار شده بود، انگیزه ای برای انتشار آثار مکتوب در باره کتابداری شد.

از یادداشت سید کاظم حافظیان رضوی ۶

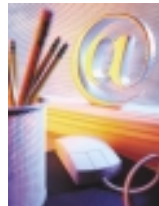
مجله علمی کتابداری ایران
 ISSN: 1029-3345
 چهارشنبه ۲ آذر ۱۳۹۳
 شماره ۲۸، پیاپی ۵۵
 صفحه ۱۰۰ تا ۱۰۵
 www.ketabshafteh.ir

اینترنت تهیدیدی علیه کتابداری؟

در دهه های اخیر بهره گیری از فناوری های نوین اطلاعاتی سبب شده عبارتی چون «عصر اطلاعات»، «عصر ارتباطات»، «انتشار اطلاعات»، «بزرگراه های اطلاعاتی» و «انتمایم موجود آید. تحولات عظیمی که با ورود رایانه ها و تجهیزات الکترونیکی در عرصه های مختلف زندگی بشر بوجود آمده، سبب شده تبادل اطلاعات و اخبار آسانتر شود که این امر نیز به نوبه خود منجر به تولید دانش بیشتر شده است. تأثیر عمیق و همه جانبه شبکه های اطلاع رسانی و اطلاعات رسانی بر زندگی انسان در دهه های اخیر بر کسی پوشیده نیست. شبکه جهانی وب، پست الکترونیکی، پایگاه های اطلاعات الکترونیکی، گروه های مجامعت و خبری، گفت و گوهایی تخصصی و گفتار از جمله خدمات اینترنت هستند که تبادل اطلاعات را در دقایق امروز بسیار هموار کرده است. در عصر موسوم به «عصر اطلاعات»، سرعت و میزان تولید اطلاعات به اندازه ای است که گفته می شود فقط در آمریکا روزانه شش تا هشت هزار مقاله علمی چاپ می شود و اطلاعات موجود در جهان در هر پنج سال به نیم به میزان دو برابر افزایش می یابد. اینترنت به عنوان بزرگترین مولود جامعه اطلاعاتی نقش چشمگیری در این روند رو به رشد داشته و دارد تا بر تحقیقی که در سال ۲۰۰۲ انجام گرفته است هر روز ۲۷ میلیون صفحه وب به این شبکه جهانی افزوده می شود که به یقین، امروزه این رقم بیش از ده میلیون می باشد.

۸

محیط جدید اطلاعاتی

دیجیتال شدن اطلاعات

تولد دوباره گوتمبرگ

طرح
 کوتدیرک
 در سال ۱۹۷۱
 توسط
 مایکل هارت
 پایه ریزی شد

۱۲

زیر ساخت مهم توزیع اطلاعات

نمایشگاه های کتاب استانی

۱۰

پرونده ایفلا

فدراسیون بین المللی انجمن ها و مؤسسات کتابداری

۱۱

نقد خوب - نقد بد

تعقیب دیدگاه های صاحب نظران

۱۴

از مجموعه «از ایده مقالات مجله رودکی»
منتشر شده سازمان چاپ و انتشارات

- یادار ز شمع مرده، یادار
- نویسنده و کتاب
- زبان، فلسفه
- ادبیات و تحقیق ادبی
- نقاردهنر

سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
 تهران - خیابان ولیعصر - پلاک ۱۳۳ - تلفن: ۸۸۰۰۰۰۰۰
 تهران - خیابان ولیعصر - پلاک ۱۳۳ - تلفن: ۸۸۰۰۰۰۰۰
 تهران - خیابان ولیعصر - پلاک ۱۳۳ - تلفن: ۸۸۰۰۰۰۰۰
 تهران - خیابان ولیعصر - پلاک ۱۳۳ - تلفن: ۸۸۰۰۰۰۰۰

✓**۸۳۱۸۳۰- کتاب و پدیدآورندگان**

مراسم تجلیل از پدیدآورندگان کتاب‌های شنوایی
بیست و یکمین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی
ایران و مراسم تقدیر از خادمان نشر در سالن سینمایی
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

✓ **یکشنبه ۸۳/۹/۱-**

کتاب، صنعت و کارگر
همایش کتاب، صنعت و کارگر ساعت ۱۰
سالن اجتماعات شرکت سایکو

✓**دوشنبه ۸۳/۹/۲- کتاب و دانش آموز**

-**اولین جشنواره کتاب سال دانش آموزی ساعت ۹**
در تالار فردوسی دانشکده ادبیات دانشگاه تهران
-سینتار بورسی مولف و راهکارهای فروش کتاب
از طریق اینترنت ساعت ۱۵ در خانه کتاب
-پایزه‌دهمین دوره کتاب سال دانشجویی ساعت ۱۰
- در تالار شهید مطهری دانشگاه تربیت مدرس
- آغاز فروش سال در جشن کتاب ساعت ۹ در
مرکز آفرینشهای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

آموزش

✓**چهارشنبه ۸۳/۹/۴- کتاب، کتابدار**
و اطلاع رسانی

-**چهارمین نشست سؤوالان فرهنگی استان‌ها**
ساعت ۹ در هتل ارم
-سینتار بورسی نحرولات
ISBN و ISSN ساعت ۱۶
در دانشکده علوم دانشگاه تهران

✓**پنجشنبه ۸۳/۹/۵- کتاب، خادمان نشر**

-وحمایان نسخ خطی
-مراسم بزرگداشت پنجمین دوره آئین بزرگداشت
حمایان نسخ خطی ساعت ۱۴ در خانه کتاب مجلس شورای

-کارگاه آموزشی نشر اینترنتی در استان فارس ساعت
۹ در اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان فارس

✓**جمعه ۸۳/۹/۶- کتاب و رسانه**

-**مراسم تجلیل از خبرنگاران برتر حوزه کتاب،**
ساعت ۱۸، هتل لاله
-همایش تخصصی «پهروگیری از ابزارهای تبلیی،
ارتباطی و فناوری اطلاعات در حوزه توزیع و ترویج
کتاب» ساعت ۹

✓**شنبه ۸۳/۹/۷- کتاب ایران در جهان**

-**همایش تخصصی «توسعه نشر بین‌المللی**
ایران، تجربه‌ها، کاستی‌ها و توانمندی‌ها»
ساعت ۱۴

-**مراسم تجلیل از کتابداران نمونه و خادمان**
فرهنگ مکتوب ساعت۱۵:۳۰ در تالار وحدت

✓**یکشنبه ۸۳/۹/۸- کتاب و ادب‌پایداری**

-**سومین جشنواره ۲سالانه ادبیات پارلماری ساعت**
۱۸ در سالن معاونت سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد
اسلامی

-**کارگاه آموزشی ضرورت راه‌اندازی سایت**
توسط ناشران، ساعت ۹ در خانه کتاب

✓**دوشنبه ۸۳/۹/۸- کتاب و کودک و نوجوان**

-**معرفی پنجه‌های کتابخوان مراکز کانون پرورش**
فکری کودکان و نوجوانان در سالن آئین تئاتر مرکز
آفرینشها
-نخستین جشنواره نقد کتاب، ساعت ۱۵
در خانه فرهنگندان

مراسم پایانی چهارمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد با معرفی برگزیدگان عصر روز گذشته در تالار حرکت برگزار شد.

علیرضا حاجیان‌زاده، مدیرکل دفتر نشریات کتک آموزش در این مراسم گفت: وزارت آموزش و پرورش در دهه اخیر شاهد تولید آثار متعدد و متنوعی در عرصه کتاب‌های آموزشی و علمی بوده است. حاجیان‌زاده افزود: امروز با توجه به افزایش سطح دانشی جامعه و تقاضای جوانان و نوجوانان به فرقی، باید جاش آموزان را علاوه بر آموزش رسمی که در قالب کتاب‌های درسی و کلاس درسی سازماندهی شده است، در معرض تحقیق و مطالعه از طریق منابع آموزشی متنوع و متنکر قرار داد.

وی با اشاره به نقش مؤثر نشر کتاب‌های آموزشی در تأمین منابع اطلاعاتی معلمان و دانش آموزان گفت: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش که یکی از مؤثرترین مراکز فرهنگی در امر برنامه‌ریزی نشر کتاب‌های آموزشی و کتبک آموزشی است از

پنج سال پیش طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی را آغاز کرده است. در این طرح ضمن تعیین سیاست‌ها و استانداردهای کتاب‌های آموزشی و اعلام ابزارهای آموزش و پرورش به ناشران، کتاب‌های مناسب و مرتبط با برنامه درسی شناسایی و فهرست توصیفی آنها منتشر می‌شود.

حاجیان‌زاده برگزاری جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد را نیز به منظور ارزیابی کتاب‌های آموزشی موجود و معرفی آثار برگزیده و تشویق پدیدآورندگان آنها خواند و اضافه کرد: تعیین و انتقال سیاست‌ها و اهداف آموزش و پرورش در حوزه کتاب‌های آموزشی و فراهم کردن زمینه تبادل نظر میان پدیدآورندگان این نوع آثار از اهداف این جشنواره است.

در ادامه مراسم جعفر علاقه‌مندان، رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، نیز سخنرانی کرد.

برای سازماندهی کتاب‌های آموزشی

جشنواره کتاب رشد برگزار شد

برنامه‌ریزی آموزش وزارت آموزش و پرورش گفت:شعرآموزوزارت آموزش و پرورش بهبود کیفیت و ایجاد فرصت برای یادگیری و دسترسی کلیه اقشار به کتابخوانی پروژه در زمینه تحصیلی است. در این دوره نظام آموزش از راه دور فرصت یادگیری را برای همه دانش آموزان بر دوش گرفته است و در عرصه فناوری ارتباطات و اطلاعات نیز دانش آموزان را با عرصه‌های یادگیری جدیدی مواجه می‌کند.

علاقه‌مندان با اشاره به تحول سریع در عرصه آموزش و پرورش و اطلاعات در آموزش و پرورش می‌توان از استفاده از فناوری ارتباطات جدید، بنیاد پیشرفته در عرصه یادگیری مود.

وی با تأکید بر تولید منابع آموزشی اظهار کرد: آنچه این جشنواره دنبال می‌کند تولید منابع آموزشی در موضوعاتی است که جای آنها در مجموعه منابع آموزشی خالی است یا کمتر به آن پرداخته شده است.

علاقه‌مندان در پایان سخنانشان بر بررسی همپارهای انتصاب بهترین کتاب‌های آموزشی، تبارک بانک اطلاعاتی روز آمداری ناشران و مؤلفان و انتقال ابزارهای آموزش و پرورش به ناشران تأکید کرد. محمدعلی شامانی دبیر چهارمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد در ادامه مراسم علمی سخنایی گفت: کتاب همچنان نقش مؤثری در فرایند یاددهی و یادگیری ایفا می‌کند. بهترین رسانه و ابزار آموزشی است. شامانی با اشاره به رشد آثار تألیفی آموزشی از راه دور، تلاش تولیدکنندگان کتاب هنوز با کیفیت‌های آموزشی در بعضی حوزه‌ها رو به بهبود است. امروز هنوز تولیدکتاب در حوزه‌های تربیت، پایه، حرفه و فن، هنر، ریاضی، تاریخ و علوم انسانی، دینی، تقویت مهارت‌های دانش آموزان، سنخ و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و دانش آفرینی حرفه‌ای معلمان اساسی می‌شود.

وی رفع این نیازها را نیازمند توجه به اهداف و رویکردهای آموزشی حاکم بر برنامه درسی و شناخت مناسب از مخاطبان خواند.

در حاشیه

-**علمی از روند اجرایی چهارمین جشنواره کتاب‌های آموزشی**
رشد سخن شد.

-**ناشرانگهی از آثار برگزیده در جشنواره و پیا شده بود.**

-**شماره هفتم رشد جوانه فصلنامه سالن‌های علمی کتاب‌های**

آموزشی با مطالبی درباره جشنواره از جمله پایانه ادیان، گزارش
جشنواره و برگزیدگان توزیع شد.

-**کتابنامه توصیفی کتاب‌های آموزشی مناسب مرتبط با محرابی**

برنامه درسی دوره آموزش راهمایی که در سال ۱۳۷۲ تصویب یافته‌اند.

-**در بین حاضران توزیع شد.**

-**حرفه‌ای‌یکه برگزیدگان نقدیو نقدنگاران این جشنواره تعدادشان**

زیاد بود، بیشتر وقت مراسم در اهادهای جریا بر آان صرف شد.

در آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی از اثر برتر تجلیل می‌شود

اهداف این مرکز در طول ۱۰سال تأسیس اشاره کرده و یادآور شد: نسخی که در ایران هست کمتر از نسخی که در کشورهای چوچ پاکستان و شبه‌قاره شمالی نگهداری می‌شود نیست. تلاش این مرکز هم در بعد بازسازی نسخ و نیز ساده کردن آنها برای جوانان صورت گرفته است و در طول ۱۰سال گذشته بیش از ۱۰۰ عنوان از این نسخه‌ها را چاپ کرده‌ایم.

وی افزود به دلیل برار کمی که این کتاب‌ها دارند آن هم ناشی از نشتنانه بودنشان و عدم شناخت مردم از آنهاست. نشر آثار کمتر وقت به چاپشان دارند. همچنین به برگزاری همایش‌های اقال لاموری، این‌سینا و... توسط این مرکز با همکاری دیگر اشاره کرد.

پنجمین آئین بزرگداشت حامیان نسخ خطی به مهم کتابخانه مجلس شورای اسلامی و با همکاری مرکز نشر میراث مکتوب پنجم آذر ماه -روز کتاب حامیان نشر و حامیان نسخ خطی برگزار می‌شود.

در این برنامه منوچهر ستوده، ارج افشار، هوشنگ ماسعدلو، عدالحسین جباری، نجیب مایل هروی، علی بهرامیان، لاعلمی حداد علاقه‌مند، سید کاظم موسوی، مجتهدی و محمدصادق حبیبی سخنرانی خواهند کرد.

همچنین در بزرگداشت حامیان نسخ اسال از دکتر علی‌اصغر مهدوی، تجلیل خواهد شد.

درجه‌یمن جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد ۱۷برگزیده در مقطع ابتدایی و ۱۵ اثر برگزیده در مقطع راهنمایی معرفی شدند و لوح تقدیر، تندیس جشنواره و جوایزه دربرایت گرداند.

برگزیدگان چهارمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد- دوره ابتدایی

بخش زبان‌آموزی

- فارسی دوم امیر آدی، محمدهادی محمدی، چینیسا
- املاي سیز اول و دوم دستان، فردوس حاجیان کران
- به گوئی خود خواندن

بیانویز، منزه کارگاری (مترجم)

- یک آینه فارسی اول

دستان، محمد فرعی، خانه

ایدات

شایرک الفلا، فردوس

حاجیان، ابوظفا

-فارس دوم ابتدایی (۱۰ام)

بیانویز(حسین ناسمیور،صدیقه

کاتون و هفتکی آموزش

بخش اطلاعات اجتماعی

-دوبار دویستان لیل،حمازلی

یزدی (مترجم) کاتون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

-سزومین ما ایران (فانسان‌هایی از جغرافیا) فروزنده خداجو،

کاتون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

-جشنواره دوست‌دارم ایران، یوز پلار (دیر مجموعه)انتشارات

کنک آموزش بخش ریاضی

-بهتر بیانویز (پرورش‌های هفتاد در درس‌های ریاضی و علوم،

ویژه پایه‌های سوم، چهارم و پنجم ابتدایی)علا،نوری و خسرو داوودی،

شورا (پایزبان اثر به نثر تعلیق گرفته)

-زبان‌فانتازیا کارگاری، پروان‌سپین (مترجم) مدرسه

-سجستان و اندازگانگاری ریاضی و علوم، علیرضا کامتش و مریم

خیره، یژه‌هشکده تعلیم و تربیت.

بخش هنر

-کنک‌ها، ابوالفضل همتی امیری، کاتون پرورش فکری کودکان

و نوجوانان

-رنگ، رنگ، نقاشی (نمایشنامه‌های دانش آموزی) سپین

امیریان و عباس دوست فرین، مدرسه

-نقاشی با اثر انگشت، پهن خسروی و بهنام مبارکه، فوهر

تغییر پذیر، یوز پلار (قصه‌گویی برای تربیت بهتر کودکان) حسین

فرخ مهر، علو

بخش علوم تجربی

-تجربه‌هایی من در به‌کارگیری روش‌های جدید آموزش علوم،

حسین طاهری، مدرسه

هیأت داوران جشنواره در حوزه آموزشی تعلیم و تربیت دبئی،

تربیت بدنی و آموزش قرآن هیچ اثری را به عنوان برگزیده معرفی

نگرد.

برگزیدگان دوره راهنمایی

بخش علوم تجربی

- مجموعه داستان‌های غارنشین، مهدی امام تیری، مهراں ایازی،

هفت جوانان

-مجموعه دنیای علوم (۹ جلد) علیرضا اسبقی، علاء نوری،

مینگران

-مجموعه دانش پایه (۹ جلد)، محمود امادی (دیر مجموعه) مدرسه

- مجموعه مهارت‌های استناد در فعالیت‌های علوم تجربی

سال اول، دوم و سوم، زهرا حریرفر و مهرناز صادقی، علم و اندیشه

(جاوازاد به نثر تعلیق گرفته)

بخش ادبیات فارسی

- کتاب کار و خودآموز هفتاد فارسی، سیمنا وزیریا و حسین

قاسم پورمقدم، شورا

برگزیدگان جشنواره رشد

بخش جغرافیا

-کتاب کار و فعالیت‌های تکمیلی برای جغرافیای اول راهنمایی، منصور ملک‌عباسی، ناهید فلاحیان و منصومه آزاده، مهراب قلم

-اطلس ستارگان و سیارات، حسین علوازه غریب، سازمان

جغرافیایی نیروهای نظامی

بخش زبان خارجی

- فرهنگ لغات های و ازگان انگلیسی - آمریکایی، دکتر محمدحسین کشاورز، میتراد یاقانه، شهلا زاغی نینستانک، جمشید

دین‌دوست، منزه بهبودی، انتشارات هفتاد

-کتاب کار و خودآموز زبان انگلیسی، مهراب غلامپور، شورا

بخش هنر

- اولین کتاب عکاسی من،

محمدجواد پوست‌پر باز و جمال

رادف (مترجم) کاتون پرورش

فکری کودکان و نوجوانان

- سرگذشت خط، نسیم

آشتین جان (مترجم) حوض نقره

- نگاهي از پشت پنجره

نمایشنامه‌های مدرسه، علی

فلاحي، عبدالرضا فروزنده وهیسی

نادرینار، مدرسه

بخش ریاضی

- دانستی‌های ریاضی، پرویز

امینی، خسرو داوودی، محبت‌الله همتی و امیر صالحی، طلقاتی، مدرسه

-کتاب کار و خودآموز هنسه اول، دوم و سوم، خسرو داوودی،

شورا

ناشران برگزیده آموزشی

در این جشنواره سه ناشر برگزیده بخش خصوصی و یک ناشر دولتی زیر معرفی شدند. انتشارات فی ایران (رضا کریمی) شورا (فتح‌الله فروری) و مهراب قلم (عبدالمظلم فروزنده) به عنوان ناشران برگزیده بخش خصوصی و انتشارات مدرسه (محمدصادق خوری) به‌عنوان ناشر برگزیده دولتی انتخاب شدند.

در مراسم مجعین از ۲۵ اثر در مقطع ابتدایی و ۱۸ اثر در مقطع راهنمایی تقدیر شد.

تقدیرشدگان چهارمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد دوره ابتدایی

کودک رایبی در عبورمروار

مؤلف: نادر رحمانی، می‌خواهم بروم

اداره سیست، مترجم: بهزاد بوزی؛

تاریخ: نوآموز، مجموعه تاریخ

مجموعه (۹ جلد) مؤلف: دیر فرخ

مسعود جوانیان، دیروز ایران جلال

قلسطن، مؤلف: جمشید کروگان، آموزش

حقوق بشر،

گرداوندگان خسرو ثابت‌قدم، محمد علی‌ملکی برنم‌یوی، درس

تربیت بدنی دوره اول ابتدایی، تألیف و ترجمه، مصطفی

عسگریان، طاهره مظلمی، سادات ابوالقاسم دایقان، بحث و یادگیری

در گروه، مترجم: فروزنده داوودیان، مجموعه سه جلدی دیوار، رنگر

آفرینش، گریش و نگارش سیدمسعود آده کشکی نوح، مؤلف: افسانه

شعبان زاده، بهرمان ملخ مسیح، مؤلف: محمود جوان‌بخت، مقاله تصور

کودکان، مؤلف: دکتر حسین اسکندری، کتاب کار فارسی اول بخوانیم

و بنویسیم (۷ جلد)، مؤلفان: حسین نادقانی، صفری علوازه، گزار

فروغانی، کتاب کار فارسی دوم بخوانید و بنویسید، مؤلفان: محمدرضا

سنگری، گوینر بهادر، گزار، فرهادی، صفری علوازه، کتاب تمرین

فارسی اول، دستان، مؤلف: محمد فرخی، دفتر تمرین فارسی اول

دستان، مؤلف: محمدفراترینی احمدی، یادگیری، یادآوری، هم‌علاوه،

مؤلف: فردوس حاجیان، امیراهاهی، هلول، مؤلف: مازیار بهزادی، آموزش

خواندن، مترجمان: سیدعلی اکبر مرعشی، سیروس حدوت؛ انگری

یاددهی و یادگیری کام به کام انشای فارسی، نوشتن و نگارش برای

دانش آموزان سوم، چهارم و پنجم، مؤلف: عبدالرحمان خسراپور؛

یادکنک، مؤلفان: مهناز سنگری، افسانه شعبان زاده، آموزش ریاضیات

دوره ابتدایی (۷ حجم، حائوران اطراف ما ۱ و ۲، شام‌ها می‌نویسد،

تألیف و ترجمه، امیر صالحی طلقاتی، کشفیات ریاضی بازمین خنده‌ها (۷ جلد) آمار رسم و نمودار و احتمال، مؤلف: علیرضا توکلی، نینه‌ها،

طراحی: امیر سعید رضایی، فعالیت‌های علمی درباره ریاضی بازی می‌کنم

یاد می‌گیرم، مترجم: زهرا جعفری، ۵۰ روش ساده برای علاقه‌مند کردن فرزند به ریاضی، مترجم: محمدحسین حیدریان، چگونه استعداد

ریاضی کودکان خود را افزایش دهیم، مترجم: مصطفی کریمی، اگر از وزن

نباشد، مؤلف: سوزوکی کنئی، بدان شکفت انگیز ما، مؤلف: علیرضا اسبقی،

قدرت ویژه به خط قرمز فراوان در جهت نمایش، مقاله: آرزوشین

آزادنگیری، برای صلحمان و پیش‌آموزان، مؤلف: مسعود و ستارگان، آموزش

و ارزشی مهارت‌های یادگیری، مترجمان: حسین دانشگر، طلقاتی،

رسنگار، یک سیدمسویری مجموعه نمایشنامه‌های دانش آموزی، مؤلفان:

محمود فرهنگ مرجان امیر ارجمند، چچه‌های مدرسه، امید، مؤلف:

علی غلامی، خودنویس طلقاتی، مؤلفان: مزگان بابامرندی، مهستی

نادرینار، علی غلامی، چچه‌ها، طرح و اجراء پری سلیمی، کاغذها و

بلوط‌ها، مؤلف: علیرضا خادم شیراز، بازی با داده‌های کاغذی (۷

جلد)، مؤلفان: امیر برزفایان پور، خانم حاسمی غنی، توهمی، دست به کار

شوید، مؤلف: کاظم فلاحي، گفت‌وگو و رنگ‌ها، مؤلف: زنده یاد بهرام

خائف، اکمال الملک، مؤلف: جعفر فروزنده جانی،

تقدیر شدگان دوره راهنمایی

یک شروع خوب، شورا (فتح‌الله فروری)

-مجموعه ۶ جلدی، قاره‌ها، دفتر نشر فرهنگ اسلامی (حسین

مهیدان)

-دنیای کامپیوتر (۶ جلد) میازگان (سعد سعادت حاسمی)

-کتاب کار دانش آموز ریاضی چهارم و پنجم ابتدایی، سنجنج روز

(سیدجمال‌الدین مهرعلی‌پور)

-مجموعه چچه‌ها فلانگنیکر نشوید، فی ایران (رضا کریمی)

-نقاشی، کلک‌ها، مقدم به قدم، قرآن روز، (به‌الدین خرمنشاهی)

مؤلف، مترجم، طرح

مجموعه علمی، ولی شیرین تر از داستان (۷ جلد) مترجم، محمود

زن‌گویی، مؤلفان: صفیه گرم‌شادی،

۵ (جلد) مؤلفان: بهزاد اصفهانی،

سعید قاسمی، فردوسی، مؤلف:

عزت‌الله اولدی؛ نینه، مؤلف:

محمدحسین حسینی، شهریار،

داریوش حجازمندی، مؤلف:

نویسنده‌گی، مؤلف: جعفر ریانی؛

ایدات و دست‌ورزی دوم و سوم،

مؤلف: «عده‌های مجموعه

مؤلف: حمید طالبیار، مجموعه

کتاب‌های فراانگاد و چهارهای

درخشان، دیر طرح، دوازده گزار، دکان علم در عمل (۳) مه‌انشاسی،

مؤلف: محمود سنگر بهزادی، کتاب کار جغرافیای اول راهنمایی، مؤلفان:

کورش امیری، یاد دکتر بهزادی، چوپنه؛ تمرینات پیوسته، توان‌زا،

مؤلف: محمد ابراهیم مرچانی، مهدی شیر؛ اینترت آسان یادگیری،

مؤلفان: حسن احمدی، الهام فریزی؛ کمک‌های اولیه برای کودک و

نوجوان، مؤلف: نسیم مهاجرانی؛ بهترین فعالیت آموزشی، مترجمان:

احمد نیرفان، لیلای تیری، ایروان علی اصغر مین‌اجرلو؛

کتاب کار تاریخ دوم و سوم و راهنمایی، مؤلف: جواد صفی، مجموعه

روزهای خلد، مؤلف: حمیدرضا شادابادی، آزمون‌های گفتار انگلیسی،

مؤلفان: علی اکبر حمدانی، اوآانشاسی تلفظ و تأکید، مترجم: شکوه

گودزی، کتاب کار دانش آموز شهری اول، دوم و سوم راهنمایی، مؤلفان:

دکتر عیسی مفتاح زاده، عامل انگلیسی، قافیه وسوسه، یاد، عدالته

سعدی؛ کتاب کار عربی، اول دوم و سوم راهنمایی، مؤلفان: عدالعلی

آلویه نگردی، احمد براردی، عدالت انگلیسی؛ چگونه عکس بنویسیم

مترجم: اسحاق علی نقاش کاشی و نقاش در نقش، طرح و اجراء:

سعد رضایی، منزه و رنگر؛ زیرنقش طلقاتی، طرح: حسین شادروان؛

سیرت در نگارنقش تعلیمی ایران، مؤلف: هادی قاسمی؛ طرح‌های

زیستی و نمایش خورسکی، مؤلف: عدالت اولدی؛ استیزان

(نمایشنامه‌های فارسی)، مؤلف: حمید قلمه‌ای، معطل آبادی

(نمایشنامه‌های دانش آموزی)، مؤلف: سید علی الله ابراهیمی، معماهای

المیک اندیشه، مترجم: حسن تقریبی، کام به کام با کامپیوتر، مترجمان:

امیر صالحی طلقاتی، پروان‌سپین، حرف‌های باالی، مؤلف: حسین سعیدی؛

نامه‌های خط خطی، مؤلف: عرفان نظر آغاری؛ فرآگیری و آموزش

قرآن کریم، مؤلفان: محمد خواجهی، احمد حاجی شریف؛ بر سفره

نماز، مؤلف: محبت‌الاسلام راسنگری، مجموعه کتاب‌های امانت مقدس

(۵ جلد) مؤلف: علی معصومی

ناشر

-مجموعه فائزیه فرق پشته (۳ جلد) و اسلحه و جنگ‌افزار،

در دوران قدیم (۲ جلد) نظام (علیرضا شریفی‌راد)

-استراتژی تقضیات در فوتبال، علم و حرکت اردبیل شاعرودی،

لوگو جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد

گروهی از دانش‌آموزان و معلمان در حال بازدید از غرفه کتابخانه

گروهی از دانش‌آموزان و معلمان در حال بازدید از غرفه کتابخانه

۵۰ درصد تخفیف

قابل توجه دانش‌آموزان، دانش‌جویان، پژوهشگران و دانشگامیان

انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان با حمایت معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و همکاری کاتون پرورش فکری کودکان و نوجوانان همزمان با برگزاری دوازدهمین دوره هفته کتاب برای اولین بار در کشور نمایشگاه کتاب فروش سال در جشن کتاب‌ها و برگزار می‌کند. در این نمایشگاه کتاب‌های ناشران با ۵۰ درصد تخفیف به فروش می‌رسد.

زمان: دوم تا نهم آذرماه ساعت ۹ صبح تا ۷ بعدازظهر

مکان: خیابان دکتر قاضی، خیابان حساب، مرکز آفرینش‌های فرهنگی و هنری

کتابخانه

شماره ۲۰۸

چهارشنبه ۴ آذر ۱۳۸۳

کتاب، کتابدار و اطلاع‌رسانی

نقشه محمودی

عرصه نظری

ادبیات کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران

از سوی دیگر به وجود آمدن فضای رقابت میان کتابداری برای تألیف و ترجمه کتاب و افزایش ناشران دولتی و خصوصی این حوزه در دیگر عوامل مؤثر بر رشد انتشار این نوع کتاب‌هاست. اما در عین حال کیفیت تألیف و ترجمه در سطح مطلوب نیست و تنوع کتاب‌های منتشره نیز آنچنان نیست که همه نیازهای موجود را در همه زمینه‌ها پاسخ دهد.

نویسنده کتاب «کتابخانه‌ها و سوادآموزی» ذلیل عوامل برشمرده را چنین از زبانی می‌کند:
چون بون جامعه کتابداری و نیز جوان بون فعالیت‌نشراتی از دلایل مغلوب بون کیفیت و نداشتن تنوع در کتاب‌های این حوزه است.
حسناً جامعه کتابداری ما هنوز از نظر دانش به سطحی نرسیده است که در همه حوزه‌های موضوعی تولید داخلی داشته باشد.
به عبارت دیگر، تخصص‌گرایی در حرفه کتابداری ایران هنوز شکل نگرفته است و هر مؤلف یا مترجمی در هر زمینه‌ای به تولید کتاب می‌پردازد.

حوزه‌های ترجمه و تألیف

پوری سلطانی عضو هیأت علمی کتابخانه ملی معتقد است که اخیراً کتاب‌های خوبی در این حوزه ترجمه شده است. ویراستار «کتاب خدمات فنی» می‌گوید:
کتاب‌های اطلاع‌رسانی نوین در ایران بیشتر ترجمه است.
عزت ابن سائله این است که علم کتابداری و اطلاع‌رسانی از خارج به ایران وارد شده و طبعاً در این حوزه نوشته‌های بسیاری در کشورها و خارجی وجود دارد و ترجمه لازم است اما بهتر است جوان‌ترها از نظر تحقیق و تئوری نیز دست به کار شوند و این علم را در ایران سرزمینی کنند؛ یعنی تحقیقات انجام شود که مشخص کند

تکولوژی‌های نوین تا چه اندازه به کار مرده ایران می‌آید.
تھا از این طریق است که می‌توان کتاب‌هایی تألیف کرد که مبتنی بر مسائل خاص ایران باشد و کاملاً آرازدنی باشند.
اما دکتر ابراهیم افشار زنجانی عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان معتقد است که کتاب‌های تألیفی در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی روی هم رفته موفق‌تر از کتاب‌های ترجمه عمل کرده‌اند و این توفیق در مورد کتاب‌های سازماندهی نظیر فهرست‌نویسی، زردبندی، نمای‌سازی و…استهزودتر است.

وی می‌گوید:
کتابداری نوین ایران که از دهه ۱۳۴۰ به عرصه وجود گذاشته است، به‌بهای فراوانی کردن نسبی مهارت‌های علمی، توجه خود را به سازماندهی، معطوف کرده است. البته نباید از نظر دور داشت که عرصه سازماندهی دارای تکنیک‌ها، قواعد و اصولی مشخص و تعریف شده است و از این رو سازمان کتاب‌های درسی تألیفی در این عرصه، مشخص‌تر و سراسر‌تر از عرصه‌های دیگر است.
این استناد دیگر است.

عرصه تکولوژی‌های نوین اطلاعاتی را توسعه یافته ازبانی می‌کند و این توسعه را مدیون همت نویسنده‌گان جوانی می‌داند که با فعالیت خود یک ادبیات کاربردی برای این رشته به وجود آورده‌اند.

دکتر افشار زنجانی درباره کتاب‌های ترجمه شده نظر دیگری دارد. وی در همین حال که معتقد است مترجمان بر روی کتاب‌های خوبی برای ترجمه دست گذاشته‌اند، علم تسلط بر زبان مبدأ و قصد و نگاه عدم تسلط بر موضوع را دلیل به وجود آمدن کتاب‌های ترجمه شده‌ای می‌داند که گاه برای مخاطبان غیر قابل استفاده

آموزش عملی و کاربردی کتابداری در ایران از قدیمی در حدود ۲ دهه برخوردار است. متون آموزشی این رشته در ابتدا به زبان انگلیسی بود اما پس از تأسیس انجمن کتابداران ایران (اکتا) و انتشار نامه انجمن کتابداران ایران، متون و مقالاتی به زبان فارسی برای این رشته تدوین شد. با آغاز دهه شصت شمسی توجه به رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران قوتی یافت و متعاقب آن انتشار کتاب‌های آموزشی و کمک‌آموزشی این رشته نیز بیشتر از پیش شد.

برای بررسی وضعیت حال حاضر کتاب‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی با منی چند از استادان و متخصصان این رشته سخن گفته‌ام و آنان برداشت خود را از این وضعیت در اختیار ما گذاشته‌اند. راه‌حل‌هایی برای بهبود وضعیت کتاب‌های این رشته ارائه داده‌اند.

«سرافکار تهیه و تدوین متون تئوریک حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی قدمت چندانی در ایران ندارد و باید با خوش بینی به کتاب‌های این حوزه نگریست.»

این بخشی از سخنان دکتر احمد شعبانی عضو گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان است.

وی مراکز دولتی، ناشران خصوصی و انجمن‌های تخصصی کتابداری و اطلاع‌رسانی را معرفی انتشار متون تألیف و ترجمه این رشته می‌داند و درباره مراکز دولتی می‌گوید:
این مراکز با پشتوانه مالی از بودجه‌های ملی ایران دست به انتشار آثاری در زمینه کتابداری و اطلاع‌رسانی زده‌اند. انتشارات سمت با انتشار متون درسی در این حوزه فعال است و دبیرخانه هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور نیز علاوه بر متون آموزشی تعداد زیادی کتاب کمک آموزشی منتشر کرده است. نویسنده کتاب «مرجع شناسی اسلامی» از مراکز اطلاعات و مدارک علمی ایران نیز در حوزه انتشار متون کمک‌آموزشی، منابع و راهنماها، به عنوان یک ناشر فعال نام می‌برد و ادامه می‌دهد:
در این اواخر دانشگاه پیام نور نیز به سادگ مراکز طبع متون آموزشی پیوسته و کتابی تحت عنوان مواد و خدمات کتابخانه‌ای برای بزرگسالان توسعه‌دهنده منتشر کرده است.

ناشران فعال

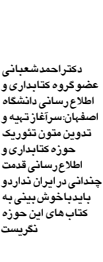
شعبانی با نام بردن از ناشران خصوصی نظیر نشر کتابدار، نیزیش، چاپار و کتابخانه رایانه‌ای، کار این ناشران را در پیشینه کتابداری ایران پیش از دهه هفتاد بی‌نظیر ارزیابی می‌کند و معتقد است که رویکرده جامعه علمی و توسعه این حرفه در سطح ملی موجودات درآمدزایی را در عرصه خصوصی فراهم آورده است.
نگاهی به کارنامه این ناشران در چند سال اخیر گواهی بر پیگیری آنان در حوزه انتشار کتاب‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی است.

دکتر محمدحسین دبائی استاد گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد در ارزیابی کار این ناشران می‌گوید:
نشر کتابدار، چاپار و انتشارات کتابخانه رایانه‌ای، کتاب‌های خارجی موجود در دانشگاه و اساتذگان بافاصله یک سال ترجمه و منتشر می‌کنند و به نظر من این کتاب‌ها پاسخگوی نیازهای حال حاضر این رشته نیست. وی ادامه می‌دهد:
کتاب‌های بسیاری در سطح کارشناسی ارشد و تزکیر تألیف شده است و مجلات تخصصی کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز فعال عمل می‌کنند و در این حوزه سادگی کمبود منابع ندایم.

دکتر رحمت‌الله فاضلی مدیر گروه کتابداری این دانشگاه نیز معتقد است:
کتاب‌های منتشره عرصه اطلاع‌رسانی و اطلاع‌رسانی در مقایسه با گذشته به نیازهای بیشتری پاسخ می‌گوید. نویسنده مدیریت نشر به‌های ادواری می‌گوید:
امروزه به دلیل افزایش تعداد گروههای آموزشی کتابداری در کشور و در نتیجه افزایش تعداد اعضای هیأت علمی در سطح کارشناسی ارشد و تزکیر تألیفات بیشتری برای تولید کتاب‌های تألیفی و ترجمه شده به وجود آمده است.

پوری سلطانی عضو هیأت علمی کتابخانه ملی: کتابخانه ملی: اخیراً کتاب‌های خوبی در حوزه کتابداری ترجمه شده است

دکتر احمد شعبانی عضو گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان سرافکار تهیه و تدوین متون تئوریک حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی قدمت چندانی در ایران ندارد و باید با خوش بینی به کتاب‌های این حوزه نگریست

هستند. به عقیده وی بسیاری از ماسعی و سرمایه‌گذاری‌ها در انتشار این ترجمه‌ها به دلیل درست نبودن ترجمه، کم‌تر و گاه بی‌نعم است و نمی‌توان تأثیر احتمالی این اثرهای ترجمه‌ای را بر توانایی خوانندگان امروزه نویسنده‌گان آینده نادیده گرفت.
دکتر شعبانی درباره متون کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌گوید:
همواره برای اهل حرفه کتابداری این سوئال مطرح وجود دارد که وضعیت انتشاراتی متون این رشته با دیگر ممالک فاصله بسیار زیادی دارد که دلیل آن را باید در روح نوجویی جست‌وجو کرد که در میان دانشجویان ایرانی وجود دارد.

وی ادامه می‌دهد:
از مقایسه آثار و مقالات موجود در گردهمایی‌های افلاخ در می‌پایم که از نظر محتوای تئوریک با دنیای کتابداری فاصله بسیار داریم. اما در زمینه برخی کارهای علمی به جهت کمبود مهارت‌های آموزشی، در تهیه و تدوین اینگونه متون سهیل‌انگاری زیاد شد و با هدف‌های معنای آموزشی در این حوزه همخوانی ندارد.

کمیت و نه افزایش کیفیت

اما فهاز (تهار) رها دوست استاد دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران که در سال ۸۱ درباره متون ترجمه کتابداری پیشاپیش انجام داده است، معتقد است که در مقایسه با دهه‌های پیش کتاب‌های بیشتری در زمینه اطلاع‌رسانی و کتابداری در ایران منتشر شده، اما این تنها یک افزایش است و توسعه به معنای دقیق آن نیست، چرا که اولاً بسیاری از این منابع نارسایی بنیادی دارند و عملکرد آنها گاه ضد آموزشی است و ثانیاً اغلب آنها بارنامه‌های آموزشی فعلی همخوانی ندارد و حتی اگر فرض کنیم چنین نیست، به دلیل عدم تناسب این برنامه‌ها با تحولات عصر جدید، متون فعلی این رشته هائمی تواند پاسخگوی نیازهای آموزشی واقعی و در خدمت توسعه باشد.

چه باید کرد؟

با توجه به آنچه که درباره وضعیت متون منتشره در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی گفته شد، باید در این حوزه به دنبال راه‌حل‌هایی برای بهتر شدن کیفیت کتاب‌های ترجمه و تألیف بود.
دکتر ابراهیم افشار زنجانی می‌گوید:
باید به‌نام درم‌فوری برای بهتر شدن وضعیت کتاب‌های ترجمه وجود داشته باشد. تنها یادآوری می‌شوم که نویسنده‌گان باید بیشتر پیام‌رسان و مخاطب‌تر قلم بزنند. مترجمان باید انگلیسی و فارسی‌شان را بهتر کنند. به مترجمان جوان پیشنهاد می‌کنم کتاب نخستین درس‌های ترجمه نوشته خانم فرانزه فرح‌زاد را خوب مطالعه کنند. ناشران نیز باید ویراستاران توانمند و صاحب‌نظر را به کار گیرند تا بتدریج وضعیت این کتاب‌ها بهتر شود.

دکتر فاضلی راه‌حل مشکلات موجود در کتاب‌های این حوزه را اصلاح نظام آموزشی کتابداری و توسعه گرایش‌های پژوهشی می‌داند اما معتقد است که این امر به زمان و تلاش بسیاری نیاز دارد.

نویسنده کتاب «شناختی از دانش‌شناسی اصلاح و تقویت انتشارات در حوزه کتابداری را نیز در گرد نقد وضع موجود و انتشار نقد کتاب‌های منتشره از سوی صاحب‌نظران این رشته در مجلات کتابداری می‌داند. وی می‌گوید:
از این طریق می‌توان به نویسنده‌گان، مترجمان و ناشران حوزه کتابداری کمک کرد تا نیاز به اصلاح و تقویت دانش خود را درک کنند.

به اعتقاد این استاد کتابداری، ادواری پیش از انتشار از سوی صاحب‌نظران و شناسایی زمینه‌های خالی و نواقز دیگر راه‌کارهایی

^[1]
^[2]

است که می تواند نقش مؤثری در اصلاح انتشار کتاب های این حوزه ایفا کند. او می گوید، انجمن کتابداری و اطلاع رسانی ایران با توجه به جایگاهی که در جامعه کتابداری دارد، می تواند نقش مؤثری داشته باشد.

اصلاح سیستم آموزشی

دکتر شمعانی استاد دانشگاه اصفهان عقیده دارد که قبل از آنکه به فقلان متن و استفاده از روش های سنتی نقداده شود، باید به سیستم و نظام آموزشی به منزله یک کلیت و جریان ایراد وارد است.

به نظر او از دیدگاه جزئی فکر می توان گفت که فناوری بر متن کتابداری نیز تأثیر گذاشته و نیاز جامعه کتابدار به متن جدید در حوزه های جامعه اطلاعاتی، توسعه سواد اطلاعاتی و بهره جویی از روش های متنوع تکنولوژی هر روز بیشتر و بیشتر می شود.

وی می گوید، پاسخ این سؤال که نظام آموزشی دانشگاهی تا چه حد توان سرمایه گذاری در این حوزه های جدید را دارد، برای جامعه کتابداری نشان داده است. فقط به شما یادآور می شوم که فاضالی سه فرصت مطالعاتی از سوی کتابداران دانشگاهی در سال گذشته در سه دانشگاه مختلف مورد تأیید اعضای هیات مدیره این مراکز قرار نگرفت.

لزوم بازنگری برنامه های نرسی

در حال حاضر شهاده و پژوهش های موجود حکایتگر آن است که عملکرد نهادهای مسؤول پیوسته و وزارتخانه های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت و درمان و آموزش پزشکی در نشر کتابداری و اطلاع رسانی تاکنون یادآورنده بوده است.

فاطمه رها دوست نویسنده کتاب «چگونه پژوهش کنیم» می افزاید این تاکنار آمدی در کنار مباحث نظیر ترویج خصوصی سازی، کاهش تصدی گری دولت، رشد سازمان های غیر دولتی و استقلال دانشگاهها، ما را به یاد سخن «حسن شراه نظریه پرداز معروف کتابداری می اندازد که معتقد بود هرگاه سازمان ها نهادهای به وظایفشان عمل نکنند، بی اختیار می شوند. از بین می روند یا جای خود را به نهادهای جدید می سپارند.

به اعتقاد این استاد کتابداری و اطلاع رسانی لازم است نهادهای محلی، مسؤول آموزش کتابداری و اطلاع رسانی « پیوسته معاونت های آموزش دول و روزنخانه علوم و بهداشت و درمان - ضمن اقدامات جدی برای برقراری ارتباط با یکدیگر و

هماهنگ سازی اقدامات ملی، مسئله سازی بزرگی نباید برنامه های درسی را که مستلزم درگیر کردن سازی فلسفه، رسالت، نقش و وظیفه آنهاست جدی بگیرند.

اولویت بندی و تدوین ضوابط

راهکارهایی که فاطمه رها دوست مؤلف آموزش های پژوهش و کتابداری و اطلاع رسانی، ارائه می دهد، می تواند در حل مشکلات کتاب های حال حاضر کتابداری و اطلاع رسانی مفید واقع شود.

وی می گوید: به نظر من متولیان امور باید موضوع های متن کتابداری و اطلاع رسانی را با استناد به بررسی نیازهای آموزشی و نظرات کارشناسی متخصصان رشته کتابداری و اطلاع رسانی به ترتیب اولویت مشخص و اعلام کنند و سپس با یاری جویی از متخصصان نشر و ویراستاری، ضوابطی را برای تدوین متن به لحاظ محتوایی، ویرایشی و نگارشی تدوین و تصویب کنند. این پژوهشگر حوزه کتابداری و اطلاع رسانی تخصصی بوجه مشخص برای چاپ و نشر متن نشر کتابداری و اطلاع رسانی و تدوین شیوه های اجرایی و راهکار های عملی ارزشیابی متن با نظر کمیته ای از متخصصان نشر و کتابداری و اطلاع رسانی را از دیگر عواملی می داند که می تواند بر رشد انتشار کتاب های این رشته اثر گذار باشد.

وی به عنوان آخرین راهکار پیشنهاد می کند که متولیان امور راه را برای هر گونه خلاصیت، رفات سالم و بهره گیری از تجربه های جدید دنیای نشر چاپی و الکترونیکی هموار کنند و ضمن تعامل با متخصصان در تمام مراحل و عمل به اصول آزاداندیشی، مقررات نظارتی و حمایتی را رعایت کنند.

است تدوین و انتشار یادنامه در بزرگداشت اهل علم و ادب در ایران، تاریخی چند دهه ای را پشت سر نهاده است. در واقع با فرهنگ انتشار نخستین اثر در این زمینه به همت زنده یاد سعید نفیسی برای شادروان عبدالعظیم قریب در ۱۳۳۲ شمسی تاکنون، فهرستی چند دهه صفحه ای از علوین یادنامه های منتشر شده را می توان تنظیم کرد.

در این میان، یادنامه شادروان دکتر علی مریزانی، مدیر محترم بخش پرورش کتابخانه ملی، سراجاز روندی دیگر است. در واقع، تا آنجا که به خاطر نویسنده این ستطور می رسد، نخستین بار است که برای چهلمین روز درگذشت مرفی از تبار قلم و کتاب، چنین اثری منتشر می شود. و شگفتا که به رغم این زود هنگامی در انتشار، با مراجعه به این اثر درمی یابیم که با نحوه ای نیکو و نامل برانگیز مواجهیم، و چنان که خواهیم دید، این کتاب از آن تحفه هاست که به سادگی نمی توان نادیده شان گرفت.

یادنامه شادروان دکتر علی مریزانی در چهار بخش کلی بدین شرح تدوین گشته است: بخش نخست با یاد و سیاسی آغاز می شود که چرایی همدلی در انجام کاری چنین سنگ را توضیح می دهد، دکتر علی مریزانی، بر فراز همه ویژگیهای علمی و مدیریتی، خصیصی دارد و موهبتی، اهل ادب است و احترام برانگیزی آنکه خود را دای کل بینادر و رابطه انسانی با همکارانش را با رابطه مدیر و کارمندی فرو نگذارد.

بی گمان، برخورداری از چنین خصیصی با مشق سادهانه و باظورت او به رشته کتابداری ارتباطی پیوسته داشته است، چنان که این مطلب از یادداشت، «منتخب از آثار آن زنده یاد تیره به روشنی برمی آید.

بخش دوم کتاب با عنوان «یاد یا یاد یا سخن» نشانین فرزند آن مرحوم آغاز می شود و سپس سخای عروجش را که خواست قلبی او به واسطه انتشار این اثر برآورده شده است؛ دکتر مریزانی هرگز از یادها نخواهد رفت. نوشته در دستمان و خودمانی فریبرز خسروی که گوید نود مریزانی را باور ندارد و همچنان در پی گفتگویی شخصی و خصوصی با او است، از توجه تمامی مریزانی به کار و همکارانش، خیر می دهد و این همه با نگرینش در زدنگینانه و سوابق کاری و فهرست آثار آن زنده یاد در مقاله مادر و مهربانوی کتابداری ایران، پوری سلطانی احترام آمی نسبت به این عزیز از دست رفته را بیشتر می کند.

بدون شک هر گ چنین خواجه نه کار بست خروده و گویند نسبت با همه هار می باید نگریست که اندوه گسترده اهل علم و فرهنگ در سوگ این مدیر و معلم دلشور زاود اختیار می نهاد. مدیر و معلمی که در سوگ نوشته های همکارانش به شادای و گذار، اخلاقی ستوده شده است، باشد که اصلاح ستوده اش، شادی جودان بر او نصیب دهد.

در بخش سوم با عنوان «مطالعات ایران و اسلام» پیوسته مقاله در حوزه های مختلف ایران شناسی و اسلام شناسی در کنار هم نوشته اند و به تصاف یاد گفت که هر یک تحفه ای گرانبها و ارزشمند است. تریخ موضوعی مقالات این بخش و نوآوری و درخشش مطالب آنها به گونه ای است که از خواندن هیچ یک به سادگی نمی توان سر سفره کر در این مقالات در یک طیف بندی کلی، مشتملند بر هشت مقاله در حوزه ایران باستان که از میان آنها سه مقاله تألیف و پنج مقاله ترجمه شده اند. از آنها، مقاله «در آمدی بر نظام دینی گاهان» از محمود رضا اسفندیار علمی و خواندنی است و اهالی فروری و از ملجه گریاسان با ترجمه زیبا و شمر گونه و یادداشتهای ارزشمندش در برخورد با منتهای دشوار اوستایی و پهلوی، شایسته سیاسی و تقدیر است، و البته از حق نباید گذشت که این دقت را در

یاد

جشنید کیارفر

یادنامه شادروان دکتر علی مریزانی

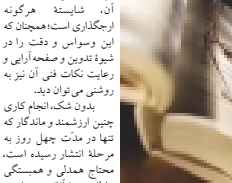
یک یادنامه ، سریع ، عمیق و شایسته

مقاله های اکتیبه گندام آرامزای در گرجستان، از داریوش اکرزاده و ترجمه مقالات زنده یاد احمد تقصیلی و نینا پیگولوسکایا و ریچارد فرای و مری بویس و ورنر دوتس نیز می توان دید. از هفت مقاله حوزه مطالعات اسلامی نیز، یک مقاله ترجمه ای است در حوزه فقه مذاهب اسلامی از فرحت زباده و مقالات شش گانه تاریخی آن، موضوعات گروهی را شامل می شوند که در یک سوی آنها ملاحظات گوناگه اما جدی حمیده نورانی نژاد درباره تعبیر این عطاء، فراز دارد و در سوی دیگرش نکته تبحرهای ارزشمند محمد

کاظم رحمتی درباره کتاب کمال الدین شیخ صدوق، مقاله های محمد حسن ساکت و محمد کریمی درباره اشخه های خطی پزشکی عربی در کتابخانه استاد قدس رضوی و «مهم دارالعلم های شیعی در توبالی فرهنگی سده های چهارم و پنجم هجری» با وسعت نظر و دقتی نخستین برانگیز به نگارش درآمده اند. همچنان که مقاله درخشان محمد حسین منظور (الاحیاء درباره «فیضان امامی مذهب عهد سلجوقی» ظهور فصل تازه ای در مطالعات این دوره را نوید می دهد، از مقاله استاد کامران قاضی درباره «هنرهای ایران» نیز نباید غافل بود که به راستی خستگی از هر خواننده ای بدر می کند و ما را بر آنچه، در عرصه هنر داشته ایم و می توانیم باشت ایدوار و مغرور می نماید. سرانجام از واپسین بخش با عنوان «مطالعات کتابداری و اطلاع رسانی» می یابید سخن گفت که مقالاتی به ترجمه و تألیف مرصیه هدایت و زهرا تهوری و ظهور و بقوب پور زینت آرای آن شده است و یادنامه عاشقی از نیاز کتابداران ایران زمین که با یادداشت کتابدارانه او آغاز گشته بود، با نوشته های از همکاران کتابداریش به پایان رسد.

انتشار این کتاب، با توجه به دقت نظر علمی و وسواس مؤلفان و مترجمان مقالات آن، شایسته هر گونه

که هر یک به نحوی دست اندر کار آن بوده اند و شگفتا که این همه را صرفاً مجموعه از دوستان و همکاران زنده یاد دکتر علی مریزانی در مدیریت پرورش و انتشارات سازمان اسناد و کتابخانه ملی به بار شایسته اند. به همه آنها آفرین باید گفت: به ویژه بر سر کار خاتم پوری سلطانی آقای حمید کریمی که همت بلندشان مصداقی عینی است بر اینکه،

سایه پاید که تا یک سنگ اصلی او آفتاب لعل گردد در بدخششان با عقیق الدرمین

شماره ۲۸۸
مهر ۱۳۹۸
مجله نشر کتاب

کتاب، کتابدار و اطلاع‌رسانی

سید کاظم حافظیان رضوی

پنجاه سال نشر کتاب در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران

آموزش کتابداری تهیه شده است و ویرایش ششم آن با درج مطالب اضافی در مباحث منابع مرجع و الکترونیکی در سال ۱۳۸۲. و مطالب آن هنوز برای تدریس در کلاس‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی به دلیل بیابادی و مینابودن قابل استفاده است.

از آثار بسیار تأثیرگذار و با ارزش در حوزه مطالعات نظری کتابداری و اطلاع‌رسانی که تا هم‌اکنون نیز مطالب آن زنده و پویا و قابل استفاده است و همیشه به عنوان یک منبع بسیار مفید آموزشی برای آموزش کتابداران تلقی می‌شود، اثر مدیران و محققانه زنده یاد دکتر هوشنگ ابرامی بنیادگذار رشته کتابداری دانشگاه شیراز است که با عنوان «شناختی از دانش‌شناسی» در سال ۱۳۵۵. توسط ناشران کتابداران ایران منتشر شد.

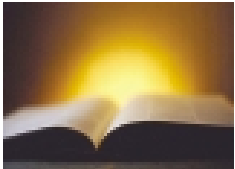
به زعم همه دست‌اندرکاران آموزش و پژوهش کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران مطالب این کتاب که در سال ۱۳۷۸. با افزودن فصلی جدید نوشته بدون هیچ کم و کاستی انتشار یافت، هنوز قابل استفاده و استناد است. دکتر رحمت‌الله فتاحی استاد دانشگاه فردوسی مشهد در مقدمه‌ای که به مناسبت بازچاپ این کتاب در سال ۱۳۷۸. نوشته است آورده: «در میان آثار تألیفی فارسی در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی به جرأت می‌توان گفت که کتاب «شناختی از دانش‌شناسی» هنوز هم پس از گذشت نزدیک به بیست و پنج سال از تاریخ تألیف آن یکی از برجسته‌ترین آثار به‌شمار می‌رود. ویژگی‌های برجسته این اثر موجب شده است که یکی از منابع اصلی در آموزش برخی از درس‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران، جالب آنکه در سال‌های اخیر میزان استناد به کتاب «دانش‌شناسی» روزه فزونی نهاده است.»

دکتر هوشنگ ابرامی قبل از انتشار این کتاب، دست به تألیف و انتشار کتاب «اصول تدوین فهرست موضوعی در نوشته‌های فارسی (۱۳۵۳)» و ترجمه کتاب «اصول فهرست‌نویسی و طبقه‌بندی» مارگارت مان (۱۳۵۱) زده بود. توجه به نگاه به وضعیت کتابداری در کشورهای دیگر با انتشار اثری با عنوان «کلیات کتابداری» توجه به مسائل کشورهای در حال زنده اثر چاپینگر که به وسیله خاتم فخری نظامی ترجمه شد و مرکز خدمات کتابداری آن را در سال ۱۳۵۴. منتشر کرد بیشتر عطفوف شد. این کتاب نیز بزودی در کنار منابع درسی کتابداری قرار گرفت. ضرورت توجه به انواع کتابخانه‌ها از نقطه نظر کتابداران در ایران عامل تألیف و انتشار کتاب‌هایی درباره انواع کتابخانه‌ها به صورت ویژه شد. از جمله کتاب‌هایی که می‌توان به آنها اشاره کرد، «کتابخانه کودکان» اثر لیونل مک کولین است که در سال ۱۳۵۶. به وسیله کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان منتشر شد و در همین رابطه کتاب «کتابخانه‌های آموزشگاهی» نوشته شاهرخ افشارینیا و دیگران در ۱۳۵۴. به وسیله مرکز خدمات کتابداری انتشار یافت. همچنین کتاب «ایجاد و توسعه کتابخانه در کارخانه‌ها و مراکز صنعتی ایران» که به وسیله فاطمه زه‌ادوست تهیه و تدوین شده بود، توجه را به یکی

همانگونه که از متن این یادداشت برمی‌آید، هدف همه فعالیت‌های نشر و کتابداری تشویق جامعه به مطالعه کتاب‌های خوب است.

در دهه ۱۳۲۰. افتتاح ساختمان معظم و مجهز کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، راه‌اندازی گروه‌های آموزش کتابداری در دانشگاه‌های تبریز و تهران، تشکیل انجمن کتابداران ایران، ایجاد دبیرخانه هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور، تأسیس کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ایجاد مرکز خدمات کتابداری ایران در مؤسسه تحقیقات و برنامه‌ریزی علمی و آموزشی و تشکیل شورای کتاب کودک از جمله وقایع میمونی بود که هر کدام به سهم خود در تحولات کتابداری نوین ایران نقش بسزایی داشتند و از منظر این قلم تأثیر پلان‌سازی در نشر آثار حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی.

باید اشاره کنم در این مقال بیشتر نظر ما به نشر کتاب‌هایی است که در طول پنج دهه در ایران برای ارتقای سطح دانش دست‌اندرکاران حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی تألیف، ترجمه و تهیه و تدوین شده‌اند و از پرداختن به مقالات در این زمینه و نشر مجلات خودهداری شده است چراکه جای بحث دیگری می‌طلبید. آنچه از مقدمه همه این آثار برمی‌آید نگاه و هدف کتاب‌ها عمدتاً متوجه افزایش دانش

وسیع آموزش کتابداری نوین برای بهسازی و مدرن‌سازی پذیر نمودن مجموعه‌های باارزش موجود در کتابخانه‌های ایران بوده است.

کتاب «دانش‌شناسی کتابداری» تألیف محمد فقهی تهرانی در سال ۱۳۵۱. به وسیله مرکز خدمات کتابداری انتشار می‌یابد و همانگونه که از نامش پیداست جنبه آموزشی دارد.

جزوات درسی که برای آموزش در دوره‌های کوتاه‌مدت یا کلاس‌های دانشگاهی تدوین می‌شوند به مرور زمان به منابعی قابل ملاحظه و پایدار در آموزش کتابداری تبدیل شدند. از این نوع می‌توان به کتاب «خدمات فنی» که برای کتابداران چهار دهه گذشته نامی آشناست و به وسیله خاتم پوری سلطانی و جمعی دیگر از نخستین فارغ‌التحصیلان رشته کتابداری تألیف شد، بارها مرتب و ویرایش شده و انتشار یافته است تا جایی که ویرایش هشتم آن هم اکنون در آموزش مورد استفاده قرار می‌گیرد.

یکی دیگر از کتاب‌هایی که از همین نوع می‌توان به آن اشاره کرد «مآخذشناسی» خاتم پروین انوار است که چاپ اول آن در سال ۱۳۵۳. و برای تدریس در کلاس

نخستین درس دانشگاهی کتابداری در ایران در سال ۱۳۳۶. در دانشسرای عالی - که در آن زمان جزئی از دانشگاه تهران بود - به صورت اختیاری ایجاد گردید و تا سال ۱۳۴۱. نیز ادامه داشت. تدریس این درس بر عهده استاد ایرج افشار که یکی از مؤثرترین افراد حوزه کتابداری در دوران معاصر ایران است، بود. ناصر شریفی اولین دکتر ایرانی در کتابداری در سال ۱۳۳۸. دوره‌های کوتاه‌مدتی را در ایران برای آموزش کتابداری برگزار کرد. در تابستان سال ۱۳۳۹. برنامه «اصول جدید علم کتابداری و با تربیت کتابداران مدارس» زیر نظر دکتر ناصر شریفی و با همراهی ایرج افشار و چند تن دیگر در محل دانشسرای عالی برگزار شد و همین دوره‌ها و دوره‌های آموزشی دیگری که برای آشنا نمودن ایرانیان با اصول نوین کتابداری از سال ۱۳۱۷. در ایران برگزار شده بود، انگیزه‌ای برای انتشار آثار مکتوب درباره کتابداری شد و البته بیشتر توسط همان مدرسين و آموزگارن.

در اواخر دهه ۱۳۲۰. اولین نشانه‌ها در حوزه نشر کتاب‌هایی درباره کتابداری نوین در ایران با انتشار کتاب «اصول فن کتابداری و تنظیم کتابخانه‌های عمومی و خصوصی» تألیف محسن صبا که به وسیله دانشگاه تهران در سال ۱۳۲۸. انتشار یافت به چشم می‌خورد.

در پی آن در سال ۱۳۳۹. کمیسیون ملی یونسکو در ایران کتابی با عنوان «نقش کتابخانه‌ها در آموزش سالمندان و آموزش اساسی» نوشته سیریل.ای. هوول را به زبان فارسی منتشر می‌کند.

حسین بنی آدم، هوشنگ اعلم و علی اکبر جانا کتابی با عنوان «اصول ساده کتابداری» را تألیف و به وسیله اداره کل نگارش آموزش و پرورش در سال ۱۳۴۲. منتشر می‌شود. انتشار کتاب «سیر کتاب در ایران» نوشته ایرج افشار به وسیله مؤسسه انتشارات امیرکبیر و به مناسبت برگزاری هفته کتاب در آبان و آذر ۱۳۴۲. با شمارگانی پنج هزار نسخه‌ای و توزیع آن در بین اهل کتاب خود یکی از فعالیت‌های تأثیرگذار و توجه برانگیز به حوزه نشر منابع کتابداری بود. زیرا در این اثر به نقش ایرانیان در ادوار تاریخ از نظر پیشگامی در انتشار آثار مکتوب به نحوی جامع و مانع پرداخته شده بود. این اقدامات و آنچه به بهانه انتشار آنها بیان می‌شد ادامه فعالیت‌هایی بود که در دهه ۱۳۲۰. ش. برای آشنایی ایرانیان فرهنگ‌دوست و کتاب‌دوست با کتابداری نوین که به رونق کتابخوانی ختم می‌شد انجام می‌گرفت. ایرج افشار در سرازات کتاب «سیر کتاب در ایران» می‌نویسد: «این دفتر در موقعی نشر می‌شود که به ابتکار اداره کل نگارش وزارت آموزش و پرورش مراسمی چند در مملکت برای معرفی کتاب‌های چاپ ایران و ترتیب جامعه به کتاب خواندن انجام می‌شود. لذا لازم می‌نمود به اختصار تازریحجه‌ای از سیر کتاب در ایران بخصوص از زمانی که صنعت چاپ در کشور ما رواج یافته است به اطلاع علاقه‌مندان رسانیده شود. چاپ کتاب در ایران در آن سال‌های اخیر دگرگونی محسوس و مقبولی یافته است و مؤسسات نشر کتاب در چاپ کتاب سلیقه و ذوق و دقت بیشتر به کار می‌نهند. امیدواریم که به همین اندازه در انتخاب کتاب خوب نیز بدل توجه کنند تا جامعه به کتابهای سودمند بیشتر و سهلتر دسترسی داشته باشد.»

نخستین درس دانشگاهی کتابداری در ایران در سال ۱۳۳۶. در دانشسرای عالی - که در آن زمان جزئی از دانشگاه تهران بود - به صورت اختیاری ایجاد گردید و تا سال ۱۳۴۱. نیز ادامه داشت. تدریس این درس بر عهده استاد ایرج افشار که یکی از مؤثرترین افراد حوزه کتابداری در دوران معاصر ایران است، بود. ناصر شریفی اولین دکتر ایرانی در کتابداری در سال ۱۳۳۸. دوره‌های کوتاه‌مدتی را در ایران برای آموزش کتابداری برگزار کرد. در تابستان سال ۱۳۳۹. برنامه «اصول جدید علم کتابداری و با تربیت کتابداران مدارس» زیر نظر دکتر ناصر شریفی و با همراهی ایرج افشار و چند تن دیگر در محل دانشسرای عالی برگزار شد و همین دوره‌ها و دوره‌های آموزشی دیگری که برای آشنا نمودن ایرانیان با اصول نوین کتابداری از سال ۱۳۱۷. در ایران برگزار شده بود، انگیزه‌ای برای انتشار آثار مکتوب درباره کتابداری شد و البته بیشتر توسط همان مدرسين و آموزگارن.

در اواخر دهه ۱۳۲۰. اولین نشانه‌ها در حوزه نشر کتاب‌هایی درباره کتابداری نوین در ایران با انتشار کتاب «اصول فن کتابداری و تنظیم کتابخانه‌های عمومی و خصوصی» تألیف محسن صبا که به وسیله دانشگاه تهران در سال ۱۳۲۸. انتشار یافت به چشم می‌خورد.

در پی آن در سال ۱۳۳۹. کمیسیون ملی یونسکو در ایران کتابی با عنوان «نقش کتابخانه‌ها در آموزش سالمندان و آموزش اساسی» نوشته سیریل.ای. هوول را به زبان فارسی منتشر می‌کند.

حسین بنی آدم، هوشنگ اعلم و علی اکبر جانا کتابی با عنوان «اصول ساده کتابداری» را تألیف و به وسیله اداره کل نگارش آموزش و پرورش در سال ۱۳۴۲. منتشر می‌شود. انتشار کتاب «سیر کتاب در ایران» نوشته ایرج افشار به وسیله مؤسسه انتشارات امیرکبیر و به مناسبت برگزاری هفته کتاب در آبان و آذر ۱۳۴۲. با شمارگانی پنج هزار نسخه‌ای و توزیع آن در بین اهل کتاب خود یکی از فعالیت‌های تأثیرگذار و توجه برانگیز به حوزه نشر منابع کتابداری بود. زیرا در این اثر به نقش ایرانیان در ادوار تاریخ از نظر پیشگامی در انتشار آثار مکتوب به نحوی جامع و مانع پرداخته شده بود. این اقدامات و آنچه به بهانه انتشار آنها بیان می‌شد ادامه فعالیت‌هایی بود که در دهه ۱۳۲۰. ش. برای آشنایی ایرانیان فرهنگ‌دوست و کتاب‌دوست با کتابداری نوین که به رونق کتابخوانی ختم می‌شد انجام می‌گرفت. ایرج افشار در سرازات کتاب «سیر کتاب در ایران» می‌نویسد: «این دفتر در موقعی نشر می‌شود که به ابتکار اداره کل نگارش وزارت آموزش و پرورش مراسمی چند در مملکت برای معرفی کتاب‌های چاپ ایران و ترتیب جامعه به کتاب خواندن انجام می‌شود. لذا لازم می‌نمود به اختصار تازریحجه‌ای از سیر کتاب در ایران بخصوص از زمانی که صنعت چاپ در کشور ما رواج یافته است به اطلاع علاقه‌مندان رسانیده شود. چاپ کتاب در ایران در آن سال‌های اخیر دگرگونی محسوس و مقبولی یافته است و مؤسسات نشر کتاب در چاپ کتاب سلیقه و ذوق و دقت بیشتر به کار می‌نهند. امیدواریم که به همین اندازه در انتخاب کتاب خوب نیز بدل توجه کنند تا جامعه به کتابهای سودمند بیشتر و سهلتر دسترسی داشته باشد.»

نخستین درس دانشگاهی کتابداری در ایران در سال ۱۳۳۶. در دانشسرای عالی - که در آن زمان جزئی از دانشگاه تهران بود - به صورت اختیاری ایجاد گردید و تا سال ۱۳۴۱. نیز ادامه داشت. تدریس این درس بر عهده استاد ایرج افشار که یکی از مؤثرترین افراد حوزه کتابداری در دوران معاصر ایران است، بود. ناصر شریفی اولین دکتر ایرانی در کتابداری در سال ۱۳۳۸. دوره‌های کوتاه‌مدتی را در ایران برای آموزش کتابداری برگزار کرد. در تابستان سال ۱۳۳۹. برنامه «اصول جدید علم کتابداری و با تربیت کتابداران مدارس» زیر نظر دکتر ناصر شریفی و با همراهی ایرج افشار و چند تن دیگر در محل دانشسرای عالی برگزار شد و همین دوره‌ها و دوره‌های آموزشی دیگری که برای آشنا نمودن ایرانیان با اصول نوین کتابداری از سال ۱۳۱۷. در ایران برگزار شده بود، انگیزه‌ای برای انتشار آثار مکتوب درباره کتابداری شد و البته بیشتر توسط همان مدرسين و آموزگارن.

در اواخر دهه ۱۳۲۰. اولین نشانه‌ها در حوزه نشر کتاب‌هایی درباره کتابداری نوین در ایران با انتشار کتاب «اصول فن کتابداری و تنظیم کتابخانه‌های عمومی و خصوصی» تألیف محسن صبا که به وسیله دانشگاه تهران در سال ۱۳۲۸. انتشار یافت به چشم می‌خورد.

در پی آن در سال ۱۳۳۹. کمیسیون ملی یونسکو در ایران کتابی با عنوان «نقش کتابخانه‌ها در آموزش سالمندان و آموزش اساسی» نوشته سیریل.ای. هوول را به زبان فارسی منتشر می‌کند.

حسین بنی آدم، هوشنگ اعلم و علی اکبر جانا کتابی با عنوان «اصول ساده کتابداری» را تألیف و به وسیله اداره کل نگارش آموزش و پرورش در سال ۱۳۴۲. منتشر می‌شود. انتشار کتاب «سیر کتاب در ایران» نوشته ایرج افشار به وسیله مؤسسه انتشارات امیرکبیر و به مناسبت برگزاری هفته کتاب در آبان و آذر ۱۳۴۲. با شمارگانی پنج هزار نسخه‌ای و توزیع آن در بین اهل کتاب خود یکی از فعالیت‌های تأثیرگذار و توجه برانگیز به حوزه نشر منابع کتابداری بود. زیرا در این اثر به نقش ایرانیان در ادوار تاریخ از نظر پیشگامی در انتشار آثار مکتوب به نحوی جامع و مانع پرداخته شده بود. این اقدامات و آنچه به بهانه انتشار آنها بیان می‌شد ادامه فعالیت‌هایی بود که در دهه ۱۳۲۰. ش. برای آشنایی ایرانیان فرهنگ‌دوست و کتاب‌دوست با کتابداری نوین که به رونق کتابخوانی ختم می‌شد انجام می‌گرفت. ایرج افشار در سرازات کتاب «سیر کتاب در ایران» می‌نویسد: «این دفتر در موقعی نشر می‌شود که به ابتکار اداره کل نگارش وزارت آموزش و پرورش مراسمی چند در مملکت برای معرفی کتاب‌های چاپ ایران و ترتیب جامعه به کتاب خواندن انجام می‌شود. لذا لازم می‌نمود به اختصار تازریحجه‌ای از سیر کتاب در ایران بخصوص از زمانی که صنعت چاپ در کشور ما رواج یافته است به اطلاع علاقه‌مندان رسانیده شود. چاپ کتاب در ایران در آن سال‌های اخیر دگرگونی محسوس و مقبولی یافته است و مؤسسات نشر کتاب در چاپ کتاب سلیقه و ذوق و دقت بیشتر به کار می‌نهند. امیدواریم که به همین اندازه در انتخاب کتاب خوب نیز بدل توجه کنند تا جامعه به کتابهای سودمند بیشتر و سهلتر دسترسی داشته باشد.»

شماره ۶۰، شماره ۱۳۸۳

شماره ۶۰، شماره ۱۳۸۳

دیگر از انواع کتابخانه‌ها یا بخش کتابخانه‌های کارخانه‌ای جلب می‌نمود البته کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی در این میان جای ویژه‌ای را به خود اختصاص می‌دهند که بیشتر مقالات حوزه کتابداری در این دوران (دهه چهل و پنجاه) به آنها معطوف بوده است.

با نگاه‌ای به فعالیت‌های نشر کتاب در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در نیمه دوم دهه ۱۳۵۰ش. خزش قابل ملاحظه‌ای در حرکت به سوی تهیه و تدوین و انتشار آثار بنیادین در سازماندهی منابع اطلاعاتی به چشم می‌خورد که باید آن را موهون و مدین فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده در مرکز خدمات کتابداری دانست.

انتشار کتاب‌هایی عنوان گسترش ردهٔ دکترو و دیویی، فهرست کوچک سروان‌های موضوعی، سروان‌های موضوعی فارسی، فهرست مستند اساسی مشاهیر ایران‌نشانه مؤلف فارسی اصول فهرست‌نویسی و طبقه‌بندی و ترجمه قواعد انگلو-امریکی، اصطلاحنامه کتابداری و چندین اثر دیگر که در این دوره انتشار یافتند، نقش بسیار مؤثری در استانداردسازی و یکپارچگی خدمات نشر کتابداری داشتند.

حیف است که در همین جابه‌همکاری و نقش مؤثر

اعضای انجمن کتابداران ایران در این برنامه‌ریزی‌ها و

اقدامات اشاره‌نشود.
مرکز خدمات کتابداری و انجمن

کتابداران ایران در دهه پنجاه به هم گره خورده است. اعضای فعال این انجمن در این دوره نسلی هستند که بیشتر آنها در دهه چهل دانش آموخته حوزه کتابداری در ایران شده‌اند. با اینکه می‌خواهم از مجلات در این مقال ذکری به میان بیاورم اما یادآوری مقالات تأثیرگذار نامه انجمن کتابداران ایران را گریزی نیست.

کتابداران در دهه ۱۳۵۰ش منابع دیگری را که بعدها به عنوان سلف کتابشناسی‌ها یا لایحه کتابشناسی ملی ایران محسوب می‌شوند به جامعه علمی کشور ارائه می‌نمایند.

کتابشناسی ده‌ساله «فهرستگان کتاب‌های کتابخانه‌های ایران، فهرست مشترک نشریات ادواری، کتابشناسی‌های گوناگون و نهایتاً کتابشناسی ملی ایران در شکل و قواره استاندارد بین‌المللی از این جمله‌اند.

تأسیس و راه‌اندازی مرکز اسناد فرهنگی آسیا در نیمه دوم دهه ۱۳۵۰ش و حضور جمعی از دانش آموختگان کتابداری و اطلاع‌رسانی در این مرکز و فعالیت‌های آن نه تنها به انتشار مقالهٔ نامه‌ها و نامه‌نامه‌های باارزشی دامن می‌زند بلکه آثار و حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی از جمله ترجمه کتاب جاوانه بارزش «پیرس پاتر» یا عنوان «جنبه‌های نظری علم کتابداری» و سیله دکتر هوشنگ ابرامی (بعدها متوجه شدم به توصیه عبدالحسین آذریگ) و کتاب کوچک ولی بزرگ کتاب و طبقه‌بندی‌نشده هوشنگ ابرامی در کتاب شیوه بهره‌گیری از کتابخانه» و «مرامج و بهره‌گیری از آنها» تألیف دکتر عباس حری و «اصطلاحنامه اطلاع‌رسانی» عبدالحسین آذریگ را در کارنامه عمر کوتاه این مرکز جای می‌دهند. از جهت اطلاع یادآور می‌شوم مرکز اسناد فرهنگی آسیا در مرکز مدارک انقلاب اسلامی و نهایتاً به سلف خود کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران پیوسته است. دیرخانه هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور در دهه ۱۳۶۰ش. از جمله فعالیت‌های مهم حوزه کتابداری به شمار می‌رود که با انتشار نشریه «پیام کتابخانه» وبعدها «نامه» و چندین کتاب خوب کتابداری، کارنامه خوبی را از خود بر جای گذاشته است.

فعالیت‌ها و اقدامات انتشاراتی حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در دهه پنجاه شمسی و تداوم آن و همچنین توجه به بازسازی کتابخانه‌ها و بهره‌گیری از خدمات کتابداران دانش آموخته و حرفه‌ای نقش مؤثری در انتشار و پراشیدن‌های جدید منابع کاربردی و ایزاری کتابداری از جمله گسترش رده‌بندی‌ها، سروان‌های موضوعی فارسی، فهرست مستند اساسی مشاهیر، نشانه مؤلف فارسی، اصطلاحنامه کتابداری و ترجمه «خلاصه رده‌بندی دیویی» که از ترجمه‌های بسیار مهم و ضروری و کاربردی بود که به همت سیدابراهیم عمرانی انجام شد و توسط شرکت انتشارات علمی و فرهنگی منتشر گردید، داشت. کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در نشر مجدد این آثار بسیار مؤثر بوده است.

انتشارات آستان قدس نیز در نشر آثار کتابداری به دلیل بهره‌گیری از خدمات مشاوره‌ای اعضای گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی کتابداران برجسته کتابخانه آستان قدس رضوی نیز آثار ارزنده‌ای را انتشار داده است.

مرکز نشر دانشگاهی در دوران تعطیلی دانشگاهها و

انقلاب فرهنگی از فرصت استادان دانشگاهها برای ترجمه و تألیف آثار کتابداری استفاده نمود و بجز نشر مجله انشر دانش» که به بحث نقد و ویرایش می پرداخت به چاپ ترجمه «اراضهای کمک کتابداران» اثر جان چرکوبن و فیلیپس الدفیلد با ترجمه فرخنده سعیدی و «مدخل تاریخ شرق اسلامی» ترجمه نوش آفرین انصاری اقدام کرد.

انتشار گزیده مقالات کنفرانس‌های سالانه ایفلا توسط کتابخانه ملی ایران از سال ۱۳۷۲ش. و با ترجمه جمعی از کتابداران و اطلاع‌رسانان و همچنین «گزیده مقالات کنفرانس آن‌لاین ایتورمیشن لندن» با عنوان «مرزهای نو در اطلاع‌رسانی» و «فراگام‌هایی در اطلاع‌رسانی» به‌وسیله مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی در دهه ۱۳۷۰ش. و دیگر آثار منتشرشده توسط این مرکز اثر بسیار قابل توجهی در نشر آثار نورز زمینه کتابداری و اطلاع‌رسانی داشته‌اند.

تألیف و تدوین دایرةالمعارف کتابداری به همت جمع کثیری از کتابداران و اطلاع‌رسانان و انتشار جلد اول آن به‌وسیله کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران و به سرپرستی دکتر عباس حری اقدام بسیار جدی و پرتلاطمی بود که جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران را بسیار به چالش کشیده و می‌کشد.

اما ناشران بخش غیردولتی و فعالیت آن‌ها در نشر آثار کتابداری، حضور و تأثیرگذاری مثبت آقای ابرج افشار و خام نوش آفرین انصاری (محقق) در کتابداری ایران بر هیچ حرفه‌مندی پوشیده نیست. پس از انتشارات امریکیه که در سال

۱۳۴۴ش. با چاپ کتاب اسپر کتاب در ایران، ابرج افشار در این وادی گام گذاشت. انتشارات توس با چاپ دو کتاب در سال ۱۳۵۴ش. با عنوان مجموعه مقالات درباره کتاب و کتابداری» اثر نوش آفرین انصاری و «ایمان سفر» یادداشت‌های سفر در زمینه اثرشناسی، کتابشناسی و نسخه‌شناسی» ابرج افشار به جرگه ناشران چاپ آثار کتابداری پیوست. امروزه با حضور چندین ناشر تولیدیافته در نیمه دوم دهه ۱۳۷۰ش. و بسیار فعال و در سه سال اول دهه ۱۳۸۰ش. بدینست اشاره کنم اکثر معبران این انتشاراتی‌ها خود در این رشته (علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی) تحصیل کرده‌اند و در انتخاب آثار برای تألیف و ترجمه نقش مؤثری دارند. حضور آنها در بخش انتشارات الکترونیکی و دانش جایگاه اینترنتی (چون امروزه بسیار برای اهل فن ملموس است) نیازی به ذکر مجدد نیست. اما برای این عزیزان گاهی به انتشار منابعی نه‌چندان قابل انتظار حرفه‌ای که خود را متون کتاب و کتابداری و اطلاع‌رسانی کشور می‌دانند، می‌انجامد که جای مذاقه بیشتری دارد. انتشارات چاپار، دبیرش، کتابدار… و از این جمله‌اند.

روی هم رفته باید گفت دهه ۱۳۷۰ش. بازار نشر آثار کتابداری و اطلاع‌رسانی با حضور ناشران کتابدار رونق گرفت. این ناشران با توجه به درک نیازمندی‌های روز حوزه و آشنایی با سرفصل‌های دروس دانشگاهی و شناخت و توانمندی‌های دانش آموختگان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی اقدام می‌کنند و از شیوه‌های مدیریت نشر و مجموعه‌سازی و بهره‌گیری از محیط رایانه‌ای، دریچه نشر آثار را به دوران و دنیای جدید گشوده‌اند.

با خادمان برگزیده نشر

محمد کلین:

از ۱۵ سالگی قلم زدم

خوادادم کتابخوان بودنم و من از ۱۵ سالگی قلم به دست گرفتم و کار کردم.

محمد کلین: خادم نشر دوازدهمین دوره هفته کتاب با بیان مطلب فوق درباره تعریف خادمان نشر گفت: خادمان نشر کسانی هستند که در هر بخشی برای نشر سرمایه مادی و معنوی خود را هزینه می‌کنند.وی والدین و معلمان را در ایجاد عادات به مطالعه در جوانان مؤثر و مفید دانست و اظهار کرد: پدر و مادر و معلمان ما جوانان را با کتاب آشنا کنند. نسلی کتابخوان تربیت می‌شود.

کلین همچنین بر لزوم حضور کتاب در برنامه‌های دولت تأکید کرد.محمد کلین در سال

۱۳۶۵میزاد شد. کتاب‌های بسیاری تاکنون از وی منتشر شده است که از آنها می‌توان کتاب‌های

زیر رانم برد.

فردوسی نامه بهار، من‌های بهلوی، بهار و باد فارسی، خطبه‌های بهار، یادنامه بهار، رنگ‌رگری، گزارش کویر، محاکمه محاکمه گشت.

محمد اسفندیاری:

زیر باران کتاب به سرمی‌بریم

محمد اسفندیاری در سال ۱۳۲۸ در تهران متولد شد. پس از پایان تحصیلاتش وارد حوزه علمیه قم شد و در دو حوزه اسلامی‌شناسی و کتابشناسی به تحقیق و تخصص پرداخت. کتاب‌های «کتاب‌پژوهی»، «کتاب‌شناخت»، «کتابشناسی تاریخی امام حسین (ع)»، «کتابشناسی توصیفی دکتر علی شریعتی»، «هفته پاسی»، «بعد ازاصطحاب اسلام»، «خضود و وجود»، «راه خورشیدی»، «همه ما برادریم» و… تاکنون از وی منتشر شده است.

اسال در مراسم تقدیر از خادمان نشر در اولین روز هفته کتاب به‌عنوان کتابشناس برتر از وی تقدیر شد.
قلم از مراسم آقای گفت‌وگویی به سرافشان رفیق، تعالیی به گفت‌وگو گذاشت ولی با اصراز ما این گفت‌وگو را پذیرفت که در ذیل می‌خوانید.

کرم: کتب کتاب را چگونه می‌بینید؟

رشد کتابی که در سال‌های گذشته فوق‌العاده چشمگیر بوده است

و اینکه ما در ایران زیر باران کتاب به سر می‌بریم، با وجود این‌ها تا تأسیف

عینق باید گفت که اغلب کتاب‌های منتشره، خاصه در موضوعات دینی،

چندان خطفی به پژوهش و ایجاد

تدارک و پیشگیری آنها نیست و عده‌ها دوازلی است. در گذشته به

گفته بعضی «موتاب به یک بار خواندن می‌آیند، اما این‌ها هر هرات

کتاب، یکی اسرعت، وقت را بی‌میل‌گراست و گنبدت، کیفیت را از یادآوری برده است.

دشمن کتاب بداندت، اما گاه چنان می‌کند که دشمن می‌کند. در گذشته

که این رساله‌ها نبود مردم در خانه، نشامه و حافظ می‌خواندند، ولی

اینک به این رساله‌ها چشم می‌دوزند و کتاب را نمی‌بندند، چاره این

است که تلویزیون مردم را به کتاب دعوت کند. علاوه بر این، آفت

این رساله‌های جدید را گوشزد نماید.

آیا کتابخوانی در جامعه به‌نهادیده است؟

بدین سجاهله عرض کنم که برخی، علامه خویش را چون مرغفاری

در شمار می‌آورند و می‌نارند که و طبقه آنها فقط تهیه آب و ناله است.

هیچ‌گاه به خوراک فکری خانواده‌شان نمی‌باشند و کتاب در سبد

مصرف آنها جای ندارد. حاضرند برای زیر پایشان، یک فرش گرانها و

به صدها هزار تومان بخرند ولی گران می‌دانند که نیمی از این مقدار

را صرف کتاب و خوراک روحشان کنند.

تا بهاینه شدن روشنگ کتابخوانی در جامعه مداره بسیار است و

ما هنوز گاهی نخست را برشته‌ایم.

چه کسی خادم کتاب است و ویژگی او چیست؟

همه کتاب‌پوزان، در یک خصوصیتی کلی، به سه گروه تقسیم

می‌شوند: عاشقان کتاب، کارمندان کتاب و تاجران کتاب. عاشقان کتاب

کسانی هستند که هدفه و دانشغولی آنها فقط کتاب است و به این کار

از سر سخن با مانع نمی‌نورند. اما کارمندان کتاب کسانی هستند که

از سر انجام وظیفه اداری به کتاب می‌پردازند و اولاً ذلالت، هدفه‌های

دیگری هم دارند و سرانجام باید به تاجران کتاب اشاره کرد که آنها نیز

کسانی هستند که گاه تاجری به کتاب دارند و اوراق کتاب را چنان‌نگاه

می‌کنند که این‌ها بازار رافته و رنگ‌روشن بافتاری، ازوما تاجران

نیست و چه با سگن است عشق کتاب باشد.

یادداشت

مرغیبه بردستانی - کارشناس کتابداری

محیط جدید اطلاعاتی

اینترنت تهدیدی علیه کتابداری ؟

در دهه‌های اخیر پرمهرگیری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی سبب شده جابراتی چون «عصر اطلاعات» به «عصر ارتباطات» «الانجمن اطلاعات»، «بازرگانه‌های اطلاعاتی» و «امانهم» پی‌وجود آید. تحولات عظیمی که با ورود رایانه‌ها و تجهیزات الکترونیکی در عرصه‌های مختلف زندگی بشر پی‌وجود آمده سبب شده تبادل اطلاعات و اشپار آسانتر شود که این امر نیز به نوبه خود منجر به تولید دانش بیشتر شده است. تغییر مثبت و همه‌جانبه‌شبهه‌های اطلاع‌رسانی و اطلاعات رسمی و زندگی انسان در دهه‌های اخیر بر کسی پوشیده نیست. شبکه جهانی وب، پست الکترونیکی، تابلوهای اطلاعات الکترونیکی، گروه‌های مباحثه و خبری، گفت‌وهای تخصصی و گوگول در جمله خدمات اینترنت هستند که تبادل اطلاعات را در دنیای امروز بسیار هموار کرده است. در عصر موسوم به «عصر اطلاعات» سرعت و میزان تولید اطلاعات به اندازه‌ای است که گفته می‌شود فقط در آمریکا روزانه شش تا هفت هزار مقاله علمی چاپ می‌شود و اطلاعات موجود در جهان در هر پنج سال دو تیم به میزان دو برابر افزایش می‌یابد.

اینترنت به‌عنوان پزگترین مولود جامه اطلاعاتی نقش چشمگیری در این روند رو به رشد داشته و دارد و تا بر تحقیقی که در سال ۲۰۰۳ انجام گرفته است هر روز ۱۲۱ میلیون صفحه وب به پا این شبکه جهانی افزوده می‌شود که به یقین امروزه این رقم بیش از ده میلیون می‌باشد.

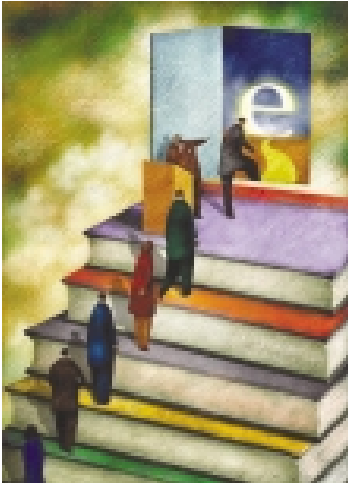
اینترنت تجاری، عظیم و متکثرف در فعالیت‌های انحصاری، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جامع بشری بر جای گذاشته است. این تغییرات در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی که با جریان تولید و استفاده از اطلاعات سر و کار دارد نیز بسیار مشهود است. تبادل بیاد به جرأت ادعا کرد که

مجم عملی به اندازه نفوذ اینترنت و منابع الکترونیکی روی کتابداری تأثیر نگذاشته است. این محصل اطلاعاتی که حاصل تکنولوژی نوین اطلاعاتی است گاهی به عنوان زرقی سرسخت و عاقلی جهت‌مجهور نمودن کتابخانه مانده‌اند می‌شود.

در طول تاریخ بشریت کتابدار همواره در فضای کتابخانه به انجام وظیف و قبول از قیل فراهم آوری، سازماندهی و حفظ و نگهداری مواد چاپی می‌پرداخته است.

تأمین نیازهای اطلاعاتی مراجعان از دغدغه‌های همیشگی این کتابداران بوده است. در دهه آخر قرن بیستم این تصویر تحت نفوذ پیشرفت رایانه، به سرعت تغییر کرده و مجموعه‌های کاغذی جای خود را به شبکه‌ها، فهرست‌های پیوسته قابل دسترسی و منابع اطلاعاتی پیوسته داده‌اند. کتابداران در این ستارویی در حال تغییر عنصر حاضر چگونگی می‌تواند با چگونگی نیازهای جدید باشند؟
قطعات آتیان در شرایط حاضر با چالش‌های تازه‌ای روبه‌رو خواهند بود. اگر کتابدار بخواهد تحولات پی‌وجود آمده را در جهت مثبت هدایت کرده و از ضعف صرفه‌خویش در برابر تکنولوژی جدید جلوگیری نماید باید علاوه بر آشنایی با تجهیزات فنی نوین کتابخانه از چگونگی تأثیر این روند آرد عصر جدید در بخش‌های مختلف حوزه فعالیت خود آگاه بوده و خود را با این تحولات همگام سازد.

این مقاله ابتدا نگاهی کلی و اجمالی بر تأثیر فناوری نوین پی‌وده اینترنت به‌عنوان محصل انتشار اطلاعات بر فعالیت بخش‌های مختلف کتابخانه داشته و سپس نقش کتابدار عصر حاضر را در مواجهه با شرایط جدید ایجاد شده بررسی می‌کند.

در شرایط کنونی کتابدار باید علاوه بر تهیه منابع چاپی (کتاب‌ها و نشریات) به روش سنتی، منابع الکترونیکی شامل انواع پایگاه‌های اطلاعاتی، مجلات و مقالات تمام متن پیوسته را برای مراجعان فراهم آورد. ورود فناوری‌های نوین بر عرصه تهیه فراهم آوری و مجموعه‌سازی تأثیری مستقیم داشته است. امروزه کتابداران مسؤول فراهم آوری برای انتخاب و سفارش منابع براساسی می‌توانند به انتشارات جدید به صورت پیوسته دسترسی داشته و در کوتاهترین زمان از آخرین منابع موجود اطلاعات به‌دست آورده و اقدام به تهیه منابع اطلاعاتی مورد نیاز خود نمایند. قابلیت‌های اینترنت در هر سه عرصه کار مجموعه‌سازی، یعنی سیستم‌نگاری، انتخاب و تهیه خود و آشنایی می‌همند. در عرصه سیستم‌نگاری می‌توان به نقش اینترنت در گویت و توسعه همکاری‌های بین کتابخانه‌های اشاره کرد. دستیابی به فهرست‌های کتابخانه‌هایی که چشم انداز همکاری با آنها در عرصه مجموعه‌سازی و امانت بین کتابخانه‌ای موجود است، ارزیابی نقاط قوت و ضعف مجموعه‌های آنها را تسهیل می‌کنند.

در امر انتخاب منابع نیز فهرست سایر کتابخانه‌ها بر روی اینترنت منبع اساسی سرباب کردن کنجکاری کتابداران مجموعه‌ساز دربارۀ عملکرد همکارانشان در دیگر کتابخانه‌ها و بی‌پردن به نقصان‌های احتمالی کارشان است. در عرصه تهیه نیز اینترنت امر مایه بین کتابخانه‌های از نظر شناسایی، تسهیل اتصال مؤن تصویری و غیرتصویری مؤن مؤسسات تهیه مداراگ که از طریق اینترنت قابل دسترسی‌اند و سفارش را نیز از همان طریق دریافت کرده و به‌سرمت به انجام می‌رسانند.

این تکنولوژی نوین است که کتابداران را در دسترسی سریع و آسان به آخرین اطلاعات و انتشارات موجود در جهت تکمیل مجموعه منابع اطلاعاتی شان یاری می‌رساند.

در طول تاریخ کتابداری، کتابداران همواره سعی کرده‌اند تا با سازماندهی منابع موجود در هر شکل و محصلی دسترسی‌پذیری این منابع را آسان نمایند.

در شرایط کنونی با افزایش حجم و تنوع محصل‌های اطلاعاتی، فهرست‌نویسان با چالش‌های جدیدی روبه‌رو شده‌اند. جست‌وجو در وب مانند جست‌وجوی سوزن در انار که است و یافتن اطلاعات مرتبط در زمانی کوتاه از میان انفوس اطلاعات کاری بسیار دشوار است. یکی از عددمترین مشکلات کتابداران خوین اصول فهرست‌نویسی منابع اینترنتی است. این یک چالش بزرگ برای آنها محسوس می‌ود زیرا آشناسایی سایت‌های مفید از غیر مفید، ثابت‌نودن اسخان، محوی و شکل‌سازی سایت‌ها در طول زمان، حذف برخی سایت‌ها از سوی مساجان آنها، عدم وجود قواعد کامل برای فهرست‌نویسی منابع اینترنتی، فهرست‌نویسی مکرر سایت‌ها توسط کتابخانه‌های مختلف و همپاشگی دیگر اکنون فروری کتابداران است. صرف‌نظر از مشکلات سازماندهی منابع اینترنتی، استفاده از این فناوری می‌تواند فهرست‌نویسان را در انجام

هر چه بیشتر فعالیت‌هایشان یاری رساند. ارتباط نزدیکتر میان فهرست‌نویسان جهان، بالا رفتن دانش فهرست‌نویسان در زمینه مبانی نظری و حرفه‌ای و ارتقای اطلاعات آنان در زمینه مسائل فنی امکان طرح سؤالات تخصصی و رفع اشکالات در زمینه نکات فنی فهرست‌نویسی، ایجاد کمک‌های بیشتر در فهرست‌نویسی اطلاع‌رسانی در مورد مسایلهای حرفه‌ای و… مواردی هستند که فهرست‌نویسان می‌تواند از طریق گروه‌های بحث الکترونیکی که یکی از نمودهای تکنولوژی نوین است بهره‌مند شوند. قطعاً باید در کتابخانه‌های اینترنت از جمله سایت‌ها و صفحات وب نیز به عنوان ابزار برقراری ارتباط مستقیم فهرست‌نویسان مویجات تسهیل مشارکت فعال آنان فراهم می‌سازد. همان‌طور که گفته شد تحولات فناوری بر همه بخش‌های کتابخانه و هر کدام به گونه‌ای خاص تأثیر گذار پی‌وده است. بخش مرجع کتابخانه نیز از این تحول مستثنی نبوده است. استفاده از پست الکترونیکی برای ارائه انواع خدمات جاری، نشانه‌گذاری کلاس‌های آموزشی رایگان و سایت‌های وب‌ساده توسط کتابدار استفاده از کنفرانس‌ها و گروه‌های بحث الکترونیکی از مواردی است که یک کتابدار مرجع می‌تواند جهت ارائه خدمات بهتر به مراجعان خود به کار گیرد. کتابداران مرجع باید با دیدی فراگیر و تحقیقاتی به شناخت دقیق نیازهای اطلاعاتی و علوات‌های فرعی استفاده‌کنندگان پرداخته و با کسب قابلیت‌های لازم برای کار در عصر الکترونیکی رسالت کتابداران را آسان دهند.

سؤالاتی نظیر «آیا اینترنت تهدیدی برای کتابداری خواهد بود؟»، «آیا بهره‌گیری از اینترنت استفاده از کتابخانه را کاهش می‌دهد؟»، «آیا در مسیر مسابقه، کتابخانه‌های پیوسته (online) با کتابخانه‌های غیر پیوسته (offline) پیروز خواهند شد؟ یا نه؟» سؤالاتی است که در سال‌های اخیر ذهن کتابداران را به خود معطوف نموده است. قطعاً تحولات فناوری بر روی همه انواع کتابخانه‌ها شامل کتابخانه‌های دانشگاهی، تخصصی، عمومی و مدارس نیز گذار خواهد داشت. کتابداران به ملت تعامل با مراجعان خوینده‌جوی از نیازهای اطلاعاتی آنان آگاهند و باید بدین‌صفت با نیازهای مختلف تعامل قوت و ضعف خویر آشناسایی و دانش علمی وقتی خود را از قاعده‌اند.

پارهای از نقاط قوت عبارتند از:

به لحاظ ماهیت حرفه‌ای، کتابداران خدمت‌مبارند.۱

کتابداران قادر به تشخیص ارزیابی سازماندهی منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی هستند.

کتابداران بخوبی می‌دانند کار بر چه می‌خواهد و بهتر از هر شخص حرفه‌ای به نیازهای اطلاعاتی او آشنا است.

کتابداران قادرند کاربران را در جست‌وجو و بازیابی اطلاعات آموزش دهند. آموزش استفاده‌کننده بخشی از حرفه کتابداری است.

کتابداران در سازماندهی و فهرست‌نویسی، تشخیص و نگهداری بر خود دارند.

کتابداران و بازیابی آن و همچنین در مدیریت دانش از تجربه کافی قطا شغف عبارت‌اند از:

احساس کتابداران که تغییرات فناوری راه‌پنهایی برای حرفه خود می‌دانند.

ضعف دانش تکنیکی و فنی کتابداران در مواجهه با سخت‌افزار و نرم‌افزار رایانه‌ای.

کنشکس با درک نادرست کاربران مبنی بر اینکه اینترنت به تنهایی

قادر به رفع نیازهای اطلاعاتی آنان است. کتابداران باید با متخصصان IT در تعامل باشند تا نیازهای حوزه فعالیت خود را شناخته و اطلاع‌رسانی‌شان را ارتقا بخشد. (اسمی و دیگران، ۱۹۹۹)

هر گاه کتابداران نتوانند نقاط قوت خود را پررنگ و نقاط ضعف خود را از بین ببرند، می‌توان به حفظ حیات جویخانه کتابداران پیش از پیش امیدوار بود.

راشو و یابو (۲۰۰۷) در مقاله‌ای با عنوان نقش کتابداران در محیط جست‌وجوی پروری در شبکه جهان‌گستر وب (www) به شرح نقش کتابداران در عصر کنونی پرداخته‌اند. واسطه جست‌وجوی اطلاعات ۶ شهیل گر۳ و پرده‌شگر ۳۳ جمله موارد فیلشده در این مقاله می‌باشد. در زیر، این سه نقش ذکر می‌شود:

کتابدار به عنوان واسطه جست‌وجوی اطلاعات:

اگرچه کتابداران آموزش کاربران را همواره مد نظر داشته‌اند، اما تقاضا برای جست‌وجوی صحیح اطلاعات توسط متخصصان نحوه جست‌وجوی محدودیت‌های عضو از منابع اطلاعاتی و فرایند جست‌وجوی پروری در شبکه جهان‌گستر وب (www) به شرح نقش کتابداران در کتابداران جست‌وجوی صحیح و موثر در زمانی کوتاه‌تر نقش مانیج جست‌وجوی اطلاعات را ایفا می‌کنند.

کتابدار به عنوان سهیل‌گر

در سال‌های اخیر دستمای به منابع الکترونیکی مختلف از جمله نشریات رایگان الکترونیکی در محیط وب افزایش یافته‌است. در چنین محیط جدیدی کتابدار باید مهارت‌های مورد نیاز برای شناسایی، گردآوری، بازیابی و استفاده صحیح و مؤثر از این منابع را کسب نماید. علاوه بر کسب این مهارت‌ها، کتابدار باید بتواند جویندگان اطلاعات را راهنمایی کرده و به آنها آموزش‌های لازم را ارائه نماید. در محیط جدید اطلاعاتی، کتابدار سنتی گذشته با مکان‌یابی و شناسایی منابع مختلف و رفع نیازهای اطلاعاتی بر اجزای، نقش شهیل‌گر (facilitator) ایفا می‌کند.

کتابدار به عنوان پژوهشگر

کتابداران پیش از هر کاری، با فرآیند پژوهش آشنا بوده و منابع اطلاعاتی مختلف در موضوعات گوناگون را می‌شناسند. خودروی شرکت فعلاّه کتابداران به عنوان اعضای اصلی گروه‌های تحقیقی در سال‌های اخیر بسیار پررنگ شده‌است. با آن‌سان نمودن دسترس پذیری، تجزیه و تحلیل، ترکیب و آماده‌سازی اطلاعات، کتابداران به سمت توسعه نقش حیاتی خود در فرآیند تحقیق و پژوهش و مشارکت در تولید علم حرکت کرده‌اند. امروزه گروه‌های تحقیقاتی پیشرفته به یک متخصص اطلاع‌رسانی خبره نیز مجهز می‌باشند.

نتیجه‌کلام

در دهه‌های اخیر تغییر تکنولوژی نوین اطلاعاتی و نفوذ آن در همه زوایای زندگی بشری بر کسی پوشیده نبوده‌است. کتابخانه‌ها از مراکزی هستند که شدت تحت تأثیر این فناوری نوین فراتر از هر گاه‌اند. اینترنت به عنوان یک محمول اطلاعاتی، محیط جدید اطلاعاتی را متحول ساخته‌است. ما چه بخوایم چه نخرایم، باید عصر اطلاعات گذشته‌ایم در پرتی تحکیم پایه‌های حریف‌های خود لازم‌است با شناخت هدف و تسلط بر استفاده

از ابزارهای موجود با نقله شبانان همراه شویم. کتابداران باید در محیط جدید اطلاعاتی نقش خود را باخوبی بازآزمایند.

منابع و مآخذ

۱- کشمکش زبانی، ابراهیم، ای. دیگراک» «اینترنت، جنبه‌های نظری و کاربردی آن از کتابخانه‌ها، مراکز آموزشی و تحقیقاتی» تهران: نشر کتابدار، پاییز ۱۳۷۸

۲- شهیل‌گر، حبیبی، ماه و جامعه اطلاعاتی، در: آفرین و نور، زمستان سوم، شماره ششم، صص: ۶۶

۳- طاهری، رحمت‌الله، اجناس‌های سروانده‌های منابع دانش در آغاز قرن بیست و یکم با نگاهی بر دانش فهرست‌نویسی در ایران، فصلنامه کتاب، دوره دوازدهم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۸۰، صفحه ۷۵.

4) K.Nageswara Rao and KHBabu, Role of librarian in Internet and World wide web Environment” Information Science, vol.4, No.1, 2001

پانوشته‌ها:

- Service oriented
- Search Intermediary
- Facilitator
- Researcher

کتاب، کتابدار و اطلاع‌رسانی

مصومه تیرگریان

گفت و گو با علی دهباشی:

فترت نقد

علی دهباشی یکی از فعالان عرصه فرهنگ مکتوب کشور است، که سال‌ها نشریه کلک را با رویکرد فرهنگی اپوزیشنالی و نقد و معرفی کتاب منتشر کرده و پس از آن نشریه بخارا را با همان سبک و سیاق کلک و در همان قطع جایگزین کلک نموده است. نشریه کلک و دو علاقه‌مندان ادبیات کلاسیک و چه علاقه‌مندان ادبیات مدرن خوانندگان زیادی دارد. دهباشی در عرصه نشر کتاب نیز کارنامه پرکاری دارد. دهها عنوان کتاب به مناسبت‌های گوناگون برای بزرگداشت چهره‌های مطرح ادبیات منتشر کرده است که آخرین آن «چشن‌نامه» سیمین بهبهانی بود و «چشن‌نامه» سیمین دانشور را آماده انتشار دارد.

سابقه حضور دهباشی در کنار اهل قلم به سال‌های پیش از انقلاب بر می‌گردد و نشریه پرچار بخارا که هر ماه بر ده‌گه روزنامه‌فروشی‌ها و پیشخوان کتابفروشی‌ها جای می‌گیرد، حاصل کوشش خستگی‌ناپذیر اوست کسی که دفتر کارش کیف کوچکی است که همیشه به همراه دارد. وی که برای تدوین کتاب‌هایی که تحت عنوان «یادنامه‌ها» و «چشن‌نامه‌ها» منتشر می‌شوند تا برای فراهم آوردن مطالب نشریه بخارا در زمینه نقد با اغلب مستفادان و اهل قلم در ارتباط است، یقیناً یکی از دست‌اندرکاران آشنا به مسائل نقد و نقدنویسی است که دیدگاه‌هایش راجع به این مباحث خواندنی است.

وضعیت نشریات نقد ادبی چگونه است؟ و چگونه باید باشد؟

همانطور که مستحضر هستید نقد ادبی به صورت عموم در بدترین شرایط خود به سر می‌برد. این فترت در زمینه نقد ادبی در چند دهه اخیر بی‌سابقه بوده است. این مسأله در نشریات ادبی هم وجود دارد و نمی‌تواند از وضعیت کلی نقد ادبی مستثنی باشد. اینکه می‌فرمایید چگونه است؟ و چگونه باید باشد؟ داستانی دیگر است که باید در فرصتی دیگر به تفصیل بدان پرداخت.

در نشریه‌ای مثل بخارا به تفقه‌های تخصصی در حوزه زبان‌شناختی، جامعه‌شناسی، روانشناختی چندر اهمیت می‌دهید؟

در بخارا محور نقدها غالباً در حوزه ادبیات معاصر، اپوزیشنالی و مسائل حوزه افغانستان و تاجیکستان است. بنابراین اولویت انتشار نقدها در زمینه‌هایی است که اشاره کردم نه آنچه که شما اشاره کردید.

نقدهایی که چاپ می‌کنید آیا به سفارش شما نوشته می‌شود یا نقدهایی است که از راه می‌رسد؟

بخشی از این نقدها به سفارش مجله به مناسبت‌های موضوعی مجله است و بخشی دیگر انتخابی است از نقدهایی که به ما توصیه یا ارسال می‌شود.

در مقایسه با نشریات نقد کتاب قبل از انقلاب و بعد از انقلاب چه تحلیلی دارید؟

در یک بررسی گذرایی خواهیم برد که دچار کاستی و کاهش شده‌ایم. تعداد نقدهای ماندگار در گذشته بیشتر بود. ولی در حال حاضر نشریات در سال به یکی دو نقد جدی و ماندگار بر می‌خورید. البته در زمینه مسائل نقد سیاسی پیشرفت قابل ملاحظه‌ای اتفاق افتاده است اما در

حوزه ادبیات و تفکر خیلی دور افتاده‌ایم.

مشکلاتی که در چاپ نقد داروید، چیست؟

مشکلی به آن معنا وجود ندارد. اما نقدنویسی دیگر آن ارج و قرب را ندارد. برای نوشتن یک نقد باید، آل و خواندنی نویسنده باید حداقل یکی دو ماه وقت بگذارد و تا یک مقاله مجله مگر یکقدر می‌تواند حق تألیف بدهد. که حیران حداقل گذران این دو ماه نویسنده را بکند. می‌بینید که از هر جهت شرایط جمع است برای اینکه نقدنویس ما جایفتد و شکل بگیرد.

چرا نقد در جامعه ما نهادینه نشده است و مستقد حرفه‌ای نداریم؟

بخشی از دلایل را در پاسخ به سوآلات فوق اشاره کردم. بی‌ارج شدن نقدنویسی باعث شده است که دیگر کمتر کسی وقت خود را صرف نوشتن نقد دربارۀ یک کتاب بگذارد.

آیا اهل قلم ظرفیت و پذیرش نقد آثارشان را دارند؟
اگر بگویم که نود درصد اهل قلم تاب و تحمل نقد را ندارند افرآق نگرده‌ام. بندرت و شاید به تعداد انگشتان یک دست نرسد که تحمل شنیدن و خواندن نقد را داشته باشند. غالباً با عکس‌العمل بسیار بد رویه‌رو می‌شویم.

می‌توانید خاطره‌ای از برخورد چه مثبت و چه منفی نویسنده‌گانی که آثارشان را در نشریاتی که شما سردبیرش بودید بفرمایید؟

تا بخواهید می‌توانم برایتان خاطره ناخوشایند بگویم یا اینکه نقدهایی که ما منتشر می‌کنیم با حفظ همه شئونات ادبی و فرهنگی و اخلاقی است اما یک تعداد دشمن قسم خورده به خاطر چاپ بعضی از نقدها برای خودمان درست کرده‌ایم که اگر دشمنان برسد یا سپر انومیستان در خیابان ما را به جوی آب برت خواهند کرد. شما چند جا باید حساب پس بدهید. خود مخاطب که بی‌مطایبی کند و بقیه می‌درآد و بعد میدان ریز و درشت که هر کدام در کوچه و خیابان به شما دندان قروچه نشان می‌دهند.

یافته نقد کتاب را چگونه می‌بینید؟ منظورم در مجلات ادبی و فرهنگی است؟

آینده‌ای را نمی‌بینم. نقدنر تریک است که امید نیست. شما نگاهی بیاندازید تا بی‌به گفته‌های بنده بپرید. تا سطح این است کاری نمی‌شود کرد. آدم‌های کوچک در عرصه روزنامه‌نگاری همه چیز آفشنه کرده‌اند. فرصت برای نویسندگان جدی نیست. به سردبیران باسواد و شجاعی نیاز داریم تا یک خانه نکلی راه بیاندازند و آماده جوب خوردن باشند.

کتاب، کتابدار و اطلاع‌رسانی

فرزاد علفی نورآبادی

نمایشگاه‌های کتاب استانی

زیرساخت مهم توزیع اطلاعات

و انس یا کتاب منطقه و اقلیم خاصی را نمی‌طلبد و این تنها کتاب است که مناطق اقلیم و مرزها را درمی‌نورده و در کنار انسان‌ها آرامش را به ارمغان می‌آورد.

برنامه‌های اسامال

آشوری دربار به برنامه‌های شش ماهه اول سال جاری می‌گوید: در شش نمایشگاهی که تا امروز برگزار شده است حدود ۵۰۰۰۰ کتاب به وسیله ۶۵۰ ناشر عرضه شده است و حدود ۴۰۰۰۰ نفر از این نمایشگاه‌ها دیدن کرده‌اند. مدیر روابط عمومی مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران می‌گوید: میزان فروش این شش ماهه را حدود یک میلیارد و پانصد میلیون ریال اعلام می‌کند، و می‌افزاید: در طول سال ۸۳ تعداد نمایشگاه‌های کتاب استانی به ۱۴ نمایشگاه خواهد رسید.

برنامه‌های جنبی

آشوری به فعالیت‌های ویژه و جانبی نمایشگاه‌های کتاب استانی نیز نظر می‌دهد: «برای غنای تجربه‌های کودکان و نوجوانان، نماز، امام علی (ع)، کاروان معرفت، گفت‌وگویی تمدن‌ها، امامت و رهبری، استان‌شناسی از جمله برنامه‌های ویژه‌ای بوده است که در نمایشگاه‌های استانی کتاب برزیلی آن افزوده است. وی همچنین به نشست‌های فرهنگی در حوزه کتاب اشاره می‌کند و می‌گوید: «در نمایشگاه‌های کتاب استانی به‌طور متوسط در هر نمایشگاه دولتی سه نشست نقد و بررسی کتاب در حوزه‌های مختلف و فعالیت‌های فکری و فرهنگی دیگر برگزار شده است. وی به دیگر برنامه‌هایی که در طول این سال‌ها به‌طور متوسط نمایشگاه‌ها افزوده و آنها را از یکواختی نجات داده است اشاره دارد و می‌افزاید: «مجلس انس یا قرآن‌روزی فرهنگ شهرستان‌ها، شش فرهنگ شبانه، تجلیل از بزرگان فرهنگ و علم، تجلیل از روزگاران و بیان و مراثت ما گفت‌وگویی آیین‌ها و رسوم استان‌ها، ادبیات مقاومت و پاسداری شب شعر، تحول کتاب‌های موسیقی سنتی ایران، انتشار خبرنامه‌های نمایشگاهی، میزگردهای ادبیات داستانی و معاصر، و... برزیلی و طرقات نمایشگاه‌ها افزوده است و استان‌ها سعی در ریبودن گویی سبقت از یکدیگر بوده‌اند.»

حرف‌نفر

برگزاری نمایشگاه‌های کتاب استانی با همه ضعف‌ها و کاستی‌ها در برنج خود اقدامی در عبور و عبور است و جا دارد موانع فرهنگی پیش از پیش، به آن اعتماد و وزن سابقه‌میش از یک دهه فعالیت نمایشگاه‌های کتاب استانی و ایجاد فرصتی مناسب برای حضور ناشران به نفع آن توزیع کتاب در لایه‌های مختلف جامعه و مهم‌تر از آن سهولت در دسترسی مردم به کتاب یا قیمتی نازل‌تر عرضه مثبت را در کارنامه خود دارد. اما هدفی کردن نمایشگاه کتاب در همه استان‌های کشور بر اساس جدول زمانی بنیادی شده می‌تواند پیش از گذشته کتاب و کتابخوانی را در جامعه ماندگارتر نماید. بی‌شک دانش کردن نمایشگاه‌های کتاب استانی و سپردن مسؤلیت به متولیان دستگاه فرهنگی استان‌ها با یک سازمانیکنار و خلاصیت را در آنها برمی‌انگیزد و با دیگر سوا یا کاهش دامنه تصدی‌گری در حوزه برتری میزان تعهد و مسؤلیت‌پذیری را در سازمان‌های این قبیل امور فرهنگی پاری می‌رساند.

۳۰۰۰۰ عنوان کتاب و ۱۰۰۰۰ نفر شرکت‌کننده قابل توجه است و نشان می‌دهد که حضور ناشران نه تنها در مراکز استان‌ها بلکه در شهرستان‌ها چشمگیر بوده و از طرفی استقبال مردم از نمایشگاه کتاب اختصاص به پایتخت و یا مرکز استان‌ها ندارد.

علی آشوری در خصوص میزان نمایشگاه‌های کتاب استانی می‌گوید: «آمار فروش بعضی از اسامال‌ها را در اختیار نداریم اما با وجود آنکه این نمایشگاه‌ها عمدتاً در مناطق محروم کشور برپا شده است از ۲۷ نمایشگاه که آمار فروش آن را در اختیار داریم مبلغ ۴۰ میلیارد و ۸۲۰ میلیون ریال فروش داشته‌ام که بیشترین میانگین فروش کتاب مربوط به سال ۱۳۸۱ بالغ بر ۲ میلیارد و ۲۰۰ میلیون ریال بوده است و به علاوه بر منافع اقتصادی که برای ناشران داشته است به تقویت فرهنگ کتابخوانی در کشور کمک زیادی کرده است.»

سیم نمایشگاه‌های استانی

۱۷ درصد از کل توزیع آشوری در خصوص رابطه بین توزیع کتاب و نمایشگاه‌های استانی می‌گوید: «بحث توزیع کتاب یکی از مهمترین مجادلات و معضلات حوزه نشر بوده است که برگزاری این قبیل نمایشگاه‌ها به توازن و تعادل کتاب در سطح کشور و بویژه در مناطق محروم کمک کرده است. بر اساس پژوهش‌های صورت گرفته ۱۷ درصد از کل توزیع کتاب در کشور از طریق برپایی نمایشگاه‌های کتاب استانی صورت می‌پذیرد.»

وی در ادامه می‌افزاید: «به‌طور میانگین در هر نمایشگاه کتاب بیش از ۲۹۰۰۰ عنوان کتاب عرضه شده است و می‌توان گفت در طول این ۷۹ نمایشگاه کتاب استانی بالغ بر ۲ میلیون عنوان کتاب برای بازدید علاقه‌مندان به نمایش گذاشته شده است.»

مدیر روابط عمومی مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی کشور میانگین بیشترین ناشر شرکت‌کننده در نمایشگاه‌های کتاب استانی را مربوط به سال ۱۳۸۱ با حضور ۵۵۵ ناشر نمایشگاه‌های کتاب استانی ۲۲۱ ناشر شرکت کرده‌اند. وی میانگین بیشترین عنوان کتاب ارائه شده، به نمایشگاه را ۵۶۰۰۰ عنوان کتاب ذکر می‌کند و می‌افزاید: «به‌طور میانگین در هر یک از نمایشگاه‌های کتاب استانی ۳۷۸۰ عنوان کتاب ارائه شده است و میانگین کمترین ناشر شرکت‌کننده مربوط به سال اول یعنی ۱۳۷۱ است که در این سال به‌طور متوسط ۹۰۸۰ عنوان کتاب در نمایشگاه عرضه شده است.»

وی همچنین کل جمعیت بازدیدکننده را بر اساس تخمینی در طول ۱۲ سال برپایی نمایشگاه‌های کتاب استانی قریب به ۲۰ میلیون نفر ذکر می‌کند و در سال ۱۳۷۷ میانگین بازدیدکنندگان نمایشگاه کتاب استانی بالغ بر ۲۰۰۰۰۰ نفر بوده است و در طول این سال‌ها استان‌های گیلان، کرمانشاه، کرمان، سیستان و بلوچستان و ایلام میزان عرضه کتاب بوده‌اند. با توجه به پوشش جغرافیایی استان‌ها که شمال، غرب و شرق را در بر می‌گیرد این نتیجه حاصل می‌شود که علاوه

توسعه شعاع فعالیت‌های فرهنگی و توزیع مناسب و سریع کالا‌های این حوزه از مهمترین نکاتی است که به تصمیم عدالت در خدمات فرهنگی می‌انجامد. برگزاری نمایشگاه‌های کتاب در مراکز استان‌ها و بعضاً در شهرستان‌ها خود مصداقی بارز از توجه به امر توسعه‌یابی و اهتمام ویژه به آحاد جامعه است و نتیجه آن تقویت و نهادینگی فرهنگ کتاب و کتابخوانی است. این گزارش در می‌آن است تا با نگاهی به کارنامه نمایشگاه‌های کتاب استانی گوشه‌ای از خدمات مؤسسه فرهنگی ایران را به تصویر کشاند.

تفکرواویله

مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران به‌عنوان یکی از زیرمجموعه‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و در راستای سیاست‌های فرهنگی نظام جمهوری اسلامی ایران مبنی بر ترویج فرهنگ کتاب و کتابخوانی و دسترسی آسان افراد جامعه به کالاهای فرهنگی از جمله کتاب سنتی برگزار می‌کند. نمایشگاه‌های کتاب استانی است.

علی آشوری مدیر روابط عمومی مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران در خصوص تفکر اولیه برگزاری نمایشگاه

کتاب استانی و شروع فعالیت آن می‌گوید: «در سال ۱۳۷۰ اندیشه برگزاری نمایشگاه کتاب در مراکز استان‌ها به وجود آمد و تجربه نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران نیز به این مسأله کمک کرد.»

وی تعداد نمایشگاه‌های کتاب استانی را تا پایان سال ۱۳۸۲ ۷۴ نمایشگاه ذکر می‌کند و می‌گوید: «اولین نمایشگاه استانی کتاب کشور در سال ۱۳۷۱ در استان گیلان و با حضور ۱۷۰ ناشر و بالغ بر ۸۵۰۰۰ عنوان کتاب برگزار شد که حدود ۱۵۰۰۰۰ نفر از این نمایشگاه دیدن کردند.»

وی در ادامه می‌گوید: «در سال ۷۱ علاوه بر گیلان در لرستان، آذربایجان شرقی، کرخ و تهران نیز نمایشگاه‌هایی برگزار شد و در این سال در نمایشگاه کتاب آذربایجان شرقی ۲۱۴ ناشر حضور داشتند و ۱۳۰۰۰۰ عنوان کتاب در معرض دید علاقه‌مندان قرار گرفت.»

نمایشگاه

از استان تا شهرستان

مدیر روابط عمومی مؤسسه از رشد و توسعه برگزاری نمایشگاه‌های کتاب استانی خبر می‌دهد و می‌گوید: «از ۷۴ نمایشگاه استانی کتاب ۲۹ نمایشگاه آن در بین سال‌های ۱۳۶۶ تا ۱۳۸۲ برگزار شده است که تنها در سال ۱۳۸۱ مؤسسه اقدام به برگزاری ۱۴ نمایشگاه کتاب در استان‌های کهمکلوپه و بویراحمد، یزد، کرمانشاه، همدان، چهارمحال و بختیاری، قزوین و ایلام نموده است.»

همچنین نمایشگاه‌های کتاب را از مراکز استان‌ها به شهرستان‌ها نیز تشری داده‌ام که نمونه آن دو نمایشگاه شهرستانی کاشان و ریختجان است. اولی با ۴۲۰ ناشر، ۳۰۰۰۰ عنوان کتاب و ۵۰۰۰۰ نفر بازدیدکننده و دومی با ۱۵۰ ناشر با

در شش

نمایشگاهی که در شش ماهه اول سال جاری برگزار شده حدود ۵۰۰۰۰ کتاب به وسیله ۶۵۰ ناشر عرضه شده است و حدود ۴۰۰۰۰ نفر از این نمایشگاه‌ها دیدن کرده‌اند

۱۰ شهریور ۱۳۸۳ چهارشنبه ۴ تیر ۱۳۸۳

فصلی کتاب استانی ایران

نمایشگاه

ایفلا (فدراسیون بین المللی انجمن ها و مؤسسات کتابداری) در سال ۱۹۲۷ میلادی در ادینبورگ تأسیس شد و از همان سال نیز فعالیت خود را آغاز کرد این فدراسیون از اولین روز تأسیس تاکنون به عنوان مهم‌ترین انجمن بین‌المللی حرفه‌ای و تخصصی در زمینه کتابداری و اطلاع‌رسانی محسوب می‌شود. ایفلا یک انجمن متخصص بین‌المللی مستقل و غیردولتی می‌باشد که با UNESCO سازمان ملل متحد درام آموزش علوم و فرهنگ (همکاری و مشارکت می‌کند. اهداف این فدراسیون عبارتند از: گسترش و رواج دادن تفاهم و همکاری، مباحثه، تحقیق و پژوهش و توسعه بین‌المللی در کلیه زمینه‌های فعالیت‌های کتابداری، شامل کتابشناسی، خدمات اطلاعاتی و تعلیم و آموزش کارکنان و نیز فراهم آوردن سازمانی که از طریق آن کتابداری بتواند در منابع و امتیازات بین‌المللی نیز سهم گردد. همچنین از دیگر اهداف این فدراسیون ارتقا و پیشبرد سطح سروایس بین‌المللی و کمک در امر تحقیق و پژوهش و توسعه و پیشرفت در تمام زمینه‌های کتابداری و علوم اطلاع‌رسانی می‌باشد. در راستای رسیدن به این اهداف، ایفلا راهکارهایی ارائه می‌دهد و اقدامات و اعمالی که مناسب تشخیص داده شوند را انجام می‌دهد. از جمله این اقدامات:

- حمایت و پشتیبانی و هماهنگی کردن پژوهش‌ها و

پروژه‌ها،
- تألیف، تنظیم، انتشار و ترویج اطلاعات مربوط به فعالیت‌های کتابداری، کتابشناسی، اطلاع‌رسانی و آموزش عملی،
- سازماندهی و برقراری جلسه‌ها و همایش‌های عمومی و تخصصی،
- همکاری و مشارکت با سازمان‌های بین‌المللی در حوزه اطلاع‌رسانی و مستندسازی.

پرونده ایفلا

فدراسیون بین المللی انجمن ها و مؤسسات کتابداری

تاریخ برپاوان

انتخابی به عضویت فدراسیون در می‌آیند.
حیات اجرایی چیست؟
ایفلا توسط یک هیأت اجرایی اداره می‌شود که این هیأت از افراد زیر تشکیل می‌شود:
رئیس فدراسیون، رئیس هیأت تخصصی، حداقل ۵ نفر و حداکثر ۷ نفر دیگر (که تعداد این نفرات در تصمیم‌گیری شورا مشخص می‌شود).
مدت زمان ریاست رئیس فدراسیون و همچنین مدت زمان خدمت افراد هیأت اجرایی یک دوره چهارساله می‌باشد که این تعداد راسی توان برای یک دوره دوساله پس از اتمام چهارسال، دوباره برای همان سمت‌ها انتخاب نمود.
حیأت اجرایی فدراسیون مسؤولیت‌اتجرائی سیاست‌های کلی ایفلا را برعهده دارد و همچنین این هیأت اجرای مسؤولیت‌های مدیریتی و انجام امورمالی این فدراسیون را نیز برعهده گرفته است.
فدراسیون درآمدهارهنه‌های مربوط به فدراسیون را از منابع و مآخذ زیر به دست می‌آورد:
۱-معانی که به عنوان مبلغ عضویت از اعضای فدراسیون گرفته می‌شود که این مبلغ نیز به وسیله شورا و با تصمیم‌گیری هیأت اجرایی تعیین می‌شوند و به اعضا ابلاغ می‌شود.
۲-درآمدهایی که فدراسیون از انجام خدمات جانبی مانند فروش نشریه به دست می‌آورد.
۳-همچنین مبلغی نیز از هدیه‌ها و کمک‌های سازمان‌ها و افراد به فدراسیون به دست می‌آید.
حق عضویت سالانه اعضا همانطور که گفته شد توسط هیأت اجرایی تعیین می‌شود و در اولین روزنامه هر سال قابل پرداخت می‌باشد. اما کارناروز می‌ژوئن هر سال حق عضویت آن سال و سال گذشته پرداخت نشده باشد، انجمن عضو یا فرد وابسته از عضویت فدراسیون خارج می‌شود.
همچنین ملزم به اجرای دستورات و مصوبات و قوانین این فدراسیون نمی‌باشد و در ضمن حق دریافت و استفاده هیچ یک از خدمات فدراسیون

را ندارد.
یکی از درآمدهای این فدراسیون نیز از طریق انجام خدماتی چون فروش نشریه به دست می‌آید.
چندسال پس از تأسیس ایفلا، هیأت اجرایی فدراسیون کمیته سردبیری مجله‌ای با نام «ایفلا» را تأسیس کرده این کمیته عنوان کمیته سردبیری مجله ایفلا را دارد و مسؤولیت‌های خاصی دارد. از جمله اقداماتی که این کمیته باید انجام دهد، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
-تعریف و ابلاغ خط‌مشی‌ها و تعیین اولویت‌ها از نظر مجله ایفلا
-دریافت کلیه متون و تعاملات سفارشی و غیرسفارشی و ارزیابی کردن مقالات دریافت شده
-انتخاب مقالات مناسب، ویرایش آنها و آماده کردن خلاصه آنها به سر زبان انگلیسی، فرانسوی و آلمانی
-مشورت با سردبیر برای تعیین نوع اخباری که باید در مجله به چاپ برسد.
-مشورت با هیأت تخصصی درباره مطالب درج شده در مجله که هر دو سال یکبار انجام می‌شود
-نمایندگی مجله در هر زمان و مکان لازم
-گزارش عملکردمجله به هیأت اجرایی، که ابتکار نیز هر دو سال یکبار انجام می‌شود.

راندارد.

ازده آنها و نظرات بر آنها می‌باشند.
در حال حاضر این فدراسیون در حدود بیش از ۷۰۰ عضو از بیش از ۱۵۰ کشور جهان دارد. این اعضا شامل انجمن‌های عضو و اعضای اختفاری می‌باشند.
انجمن‌های عضو متشکل از انجمن‌های کتابخانه‌ها، کتابداران، مدرسه‌های کتابداری و همچنین مؤسسات کتابشناسی و پژوهشی می‌باشند که کلیه موارد ذکر شده در کل در جهت تحقق یافتن اهداف فدراسیون فعالیت می‌کنند.
لام به ذکر است در کشورهایی که در آنها انجمن‌هایی در قالب انجمن‌های کتابداری وجود ندارد، جوامع کتابداری این کشورها که اطلاعات نیز دارند می‌توانند به عضویت این فدراسیون درآیند.
غیر از انجمن‌های عضو که شرح داده شد، ایفلا شامل اعضای اختفاری نیز می‌باشد. این اعضای اختفاری از روسای قبلی این فدراسیون و همچنین افرادی که فدراسیون بنا بر سفارش و توصیه هیأت اجرایی مایل است که به دلیل برجسته بودن آنان در زمینه کتابداری و یا خدمات فراوان و بی‌دریغ آنها به فدراسیون، لقب همراه اختفاری را به آنها اعطا کند تشکیل می‌شوند.
همچنین روسای سابق فدراسیون، با عنوان روسای

-کنفرانس‌ها وجلسات ایفلا

کنفرانس‌های سالانه ایفلا از سال ۱۹۲۷ هر سال به استثنای سال‌های ۱۹۴۰ تا ۱۹۴۶ به علت مشکلات ناشی از دوران جنگ جهانی دوم -جریکی از کشورهای جهان برگزار شده است. این فدراسیون جلسه‌های عمومی ازادی را برای کلیه اعضا و ایستگان و جوامعی که دارای جایگاه مشورتی هستند، ترتیب می‌دهد. این جلسات به دو قسمت مجزا تقسیم می‌شوند:
۱- جلسه‌های شورا، ۲- جلسه‌های تخصصی.
که این جلسات حداقل هر دو سال یکبار و ترجیحاً در سال‌های فرد در یک زمان و یک مکان برگزار می‌شوند.
قابل ذکر است جلسات شورا به پنج زبان انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، روسی و اسپانیایی، ترجمه همزمان ارائه می‌دهند.
در این جلسات هیچ طرحی تصویب نمی‌شود و هیچ تصمیمی گرفته نمی‌شود مگر اینکه طرح مذکور به تصویب اکثریت دو سوم اعضای فدراسیون برسد.

فعالیت‌های حرفه‌ای ایفلا

فعالیت‌های حرفه‌ای این فدراسیون به واسطه دو نوع از تشکیلات اجرا و اداره می‌شود، که این تشکیلات عبارتند از:
۱- گروه‌های حرفه‌ای با ۳۶ بخش و ۱۰ زیرگروه.
۲- تشکیلات فعالیت‌های اصلی ایفلا که شامل هفت نوع فعالیت اصلی می‌شود. این هفت فعالیت اصلی عبارتند از:
حق مؤلف، دسترسی آزاد به اطلاعات، انتقال جهانی داده‌ها و ارتباط از راه دور، فناوری‌های اطلاعاتی، آموزش، سواد اطلاعاتی، توسعه کتابداری و اطلاع‌رسانی.
همچنین هیأت حرفه‌ای ایفلا برای طرح ریزی و در راستای برنامه‌سازی دو نوع فعالیت را انجام می‌دهد.

نوع اول شامل هشت بخش سی و سه قسمتی و برگزار کردن ۱۲ امیزگرد است و نوع دوم شامل پنج برنامه اصلی می‌باشد.
هشت بخش مذکور شامل موارد زیر می‌باشند:
پژوهش و تحقیق‌های عمومی در کتابخانه‌ها، کتابخانه‌های تخصصی، خدمات کتابخانه‌ها در کتابخانه‌های عمومی، کنترل کتابشناسی، مجموعه‌سازی و انواع خدمات، مدیریت و تکنولوژی، آموزش و تعلیم و تحقیق، فعالیت‌های منطقی‌ها.

پنج برنامه اصلی نیز که از آنها به عنوان برنامه‌های محوری ایفلا یاد می‌شود عبارتند از:

۱- برنامه پیشبرد کتابداری در جهان سوم (ALP)
۲- برنامه نگهداری و حفاظت از مواد (PAC)
۳- برنامه دسترسی جهانی به انتشارات (UAP)
۴- برنامه کنترل جهانی کتابشناسی و نظام جهانی مارک (UBCERN)

۵- برنامه جریان جهانی اطلاعات و ارتباط از راه دور (UD)
همچنین ایفلا با هدف گسترش و توسعه کتابداری در کشورهای عضو یونسکو و همکاری بین‌المللی در این زمینه، علاقه فراوانی به همکاری نزدیک و صمیمانه با یونسکو دارد.

ایفلا در سال

۱۹۲۷ میلادی

در ادینبورگ

تأسیس شد

مجله ایفلا در سال ۱۹۲۷

۱۱

شماره ۲۸۸

میرا شیشه ۴ اوتیر ۱۹۲۴

میرا شیشه ۴ اوتیر ۱۹۲۴

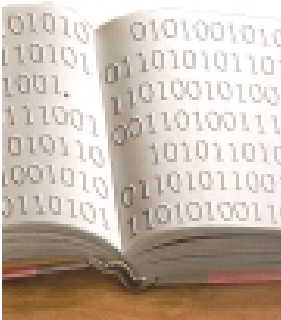

مقاله

کتاب‌بازار و اطلاع‌رسانی

مجید آل‌ابراهیم

دیجیتال شدن اطلاعات E- BOOK

۳- ویرایش و تغییر محتوای کتاب به سهولت امکان‌پذیر است.

۴- یک کتاب الکترونیکی می‌تواند در آن واحد به هزاران منبع یا کتاب دیگر مرتبط باشد بدون اینکه در انجم آن خللی وارد شود و هر پائوسی در متن می‌تواند خود شامل صدا، مرمع و مدخل دیگر باشد.

۵- کتاب الکترونیکی می‌تواند با خواننده ارتباطی متقابل و فیزیکی برقرار کند و محیطی تعاملی باشد که بچه در حوزه انبیاات و چه در حوزه علوم می‌تواند باعث به وجود آمدن آثار بدهی شوند و از این راه خواندن یا آموزش رایساز ساده‌تر کنند. انتخاب پایان یک داستان یا تغییر مسیر یک رمان به دلخواه خواننده به سادگی امکان‌پذیر خواهد بود.

همانطور که تغییر سطح مطالب کتاب برای یک دانشجو یا دانش‌آموز برای فهم بهتر مطالب درسی کاری ساده و پیش‌افتاده خواهد شد.

۶- امکان استفاده از دیگر روش‌های ارتباطی مانند صوت و تصویر برای عرضه اطلاعات به مخاطب. کتابی که بتوان به وسیله آن علاوه بر خواندن متن، آسانی از جنس فیلم یا صدا را هم در اختیار داشت دیگر یک کتاب ساده نیست و به آن کتاب چند رسانه‌ای می‌گویند و چند رسانه‌ای بودن خاصیت جالب و جذابی است که هم در لذت بردن از مطالعه و هم درک بهتر مطالب نقش بسزایی خواهد داشت.

۷- سادگی استفاده از مطالب و تعیین نوع مطالعه یا رایج از دیگر مزایای کتاب‌های الکترونیکی است. به عنوان مثال شما می‌توانید دیوان حافظ الکترونیکی خود را با چند روش متفاوت استفاده کنید. اشعار را بر اساس قافیه مرتب کنید یا بر اساس تعداد بیت یا بر اساس معنی یا حاله و دیگر حالت‌های ممکن. به زبان دیگری می‌توانید کتابی اختصاصی داشته باشید که با سلفیه شما آماده و عرضه شده است.

قالب‌بندی کتاب‌های الکترونیکی (FORMAT)
به طور کلی می‌توان کتاب‌های الکترونیکی را به دو دسته ساده و چند رسانه‌ای یا تقسیم‌بندی کرد که هر کدام از این دسته‌ها خود به چندین شاخه دیگر تقسیم می‌شوند.

ساده‌ترین حالت قالب‌بندی کتاب‌های الکترونیکی حالتی است که متن یا صفحات کتاب عیناً به فرم دیجیتال تبدیل شوند. در این روش یا متن کتاب به وسیله یک نرم‌افزار ساده خروجیتی در محیط دیجیتال چاپ می‌شود یا به وسیله اسکتر تصویر صفحات کتاب به همان صورتی که هستند، گرفته و ذخیره می‌شوند.

از مزایای این روش سهولت تولید و آرازی آن است و بیشتر در مورد آثاری به کار می‌رود که بنا به ضرورتی یا مامعی راه دیگری برای تولید به روش‌های دیگر ندارند. از جمله می‌توان به الکترونیکی کردن کتاب‌های نایاب یا خطی اشاره کرد.

قالب‌بندی پیشرفته‌تر از حالت قبل استفاده از نرم‌افزارهای خروجیتی و صفحه‌آرایی پیشرفته مانند، نرم‌افزار (Word) است. اینکه از کتاب‌ها قالب RTF یا DOC ذخیره و بارگیری می‌شوند و از مزایای آنها این است که می‌توان از تمام امکانات صفحه‌آرایی و خروجیتی متداول در کتاب‌های معمولی برای تولید کتابی که خواندنش ساده‌تر و مظاهرش زیباتر است استفاده کرد و بهترین عیب آن وابستگی شدید آنها به کامپیوتر خواننده و نرم‌افزارهای موجود بر روی آن است. بخصوص اگر متن کتاب به زبان فارسی باشد.

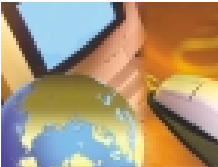
متأسفانه با وجود پیشرفت‌های فراوانی که در عرضه فناوری اطلاعات شده است، هنوز در ایران استاندارد و آگوری برای قلم‌ها و صفحه‌کلیدهای فارسی به وجود نیامده است. به همین دلیل متنی که با صرف وقت و زحمت فراوان بروی کامپیوتری چاپ و صفحه‌آرایی شده است به هنگام انتقال به کامپیوتر مخاطب به کلی به هم می‌ریزد و در بعضی از اوقات کاملاً غیر قابل استفاده می‌شود. برای رفع این مشکل می‌توان کتاب را پس از آماده شدن به قلمی تبدیل کرد که به نوع کامپیوتر و قلم‌های آن وابسته نباشد. یکی

واژه الکترونیکی نادیده قلم فقط متناظر با سبلی بود که در ساخت آنها از فعلات الکترونیکی استفاده می‌شد یا توصیفگر چگونگی کارکرد این وسایل بود و شاید در گسترده‌ترین حالت می‌توانستیم الکترونیکی را فقط یک فناوری و دانش مرتبط با آن بدانیم. ولی امروز واژه الکترونیکی از یک نام به یک صفت تغییر ماهیت داده است که با اضافه شدنش به هر کلمه‌ای فناوری جدیدی را به شما معرفی می‌کند که چهره زندگی و روابط معمول ما با آن اسم را به سرعت تغییر می‌دهد.

وقتی واژه پول با الکترونیکی ترکیب می‌شود، تنها مشکل ظاهری آن نیست که تغییر می‌کند بلکه نوع و ماهیت و رفتارها با پول نیز تحت الشعاع قرار می‌گیرد و در کنار آن فرهنگ و ساختار جدیدی شکل می‌گیرد که تا قبل از آن بی‌معنی بود. تأثیر این واژه بر حوزه اقتصاد با فناوری نیست بلکه چیرمعی، از آن متأثر می‌شود. یکی از مریوط می‌شود، مستقیم یا غیرمستقیم، از آن متأثر می‌شود. یکی از واژه‌هایی که با اضافه شدن صفت الکترونیکی به آن، معنایی گسترده‌تر پیدای می‌کند و تغییرات زیادی در تعامل متقابل ما با آن به وجود می‌آورد کتاب است.

کتاب الکترونیکی چیست؟

هنوز تعریف فنی دقیق و جامعی که همگی بر آن توافق داشته باشند وجود ندارد. ولی به زبان ساده می‌توان گفت: کتاب الکترونیکی متن یا مجموعه‌ای از متن، گفتار، صدا و تصویر است که پس از جست‌آوری و تدوین و آماده‌سازی بر روی محیط‌های الکترونیکی

منتشر می‌شود. این محیط می‌تواند وسایل ذخیره‌سازی متداول مانند دیسک فشرده باشد یا فضای مجازی اینترنت.

از همین تعریف ساده می‌توانیم که یک کتاب الکترونیکی می‌تواند شامل صدا و تصاویر ساده یا متحرک نیز بشود و به خاطر ماهیت محیطی که در آن منتشر می‌شود ممکن است با کتاب‌ها یا مراجع دیگر نیز به هم پیوستگی و ارتباط داشته باشد. به طوری که از داخل متن یک کتاب بتوان به کتاب یا مرجع دیگر رجوع کرد و دوباره به متن اصلی برگشت.

از همین جاست که تفاوت‌ها آغاز می‌شود و نوع تعامل خواننده با کتاب تغییر می‌کند. کسی که یک کتاب الکترونیکی را مطالعه می‌کند به انتخاب‌هایی دسترسی دارد که در کتاب‌های سنتی نمی‌توان حتی به آن فکر کرد. حالت‌های استفاده و خدمات جنسی نوع ارائه مطالب در این کتاب‌ها به گونه‌ای است که حتی می‌توان تعاریف ما از مطالعه و کتابخوانی را نیز تغییر دهد. به عنوان مثال می‌توان به امکاناتی که بعضی از گونه‌های کتاب الکترونیکی برای افراد خاصی ارائه می‌دهند اشاره کرد که خواندن متن برای روشندان (تایپابلیان) آن جمله‌اند.

مزایا و ویژگی‌ها

۱- کتاب الکترونیکی به سهولت قابل جابه‌جایی است. می‌توان صدا، جلد کتاب را در یک کپی کوچک دستی جابه‌جا کرد یا از طریق اینترنت به هر جایی که می‌خواهیم انتقال دهیم. بدون نگرانی از آسیب دیدن یا هزینه‌های گزاف جابه‌جایی.

۲- شمارگان کتاب نامحدود است و می‌توان پس از تولید بدون هیچگونه وجه اضافی آن را در هر تعداد به هر جایی ارسال کرد یا به فروش رساند.

از ابزارهای متداول در جهان برای این کار نرم‌افزار Acrobat Adobe است که متن نهایی را با پسوند PDF ذخیره می‌کند. اگر چه نرم‌افزارهای دیگری هم هستند که چنین کاری می‌کنند ولی هیچکدام از زبان فارسی پشتیبانی نمی‌کنند و Acrobat را به انتخاب بسیار خوبی است ولی تنها گزینه فارسی زبانان هم هستند. برای مثال نرم‌افزار BookReader شرکت مکتب‌ساز است که امکان تبدیل متن به گفتار (ویژه نابینایان) را در آن این جمله‌اند.

بجز این نرم‌افزار نرم‌افزارهای ویژه‌ای نیز وجود دارند که مخصوص دستگامهای کتاب خوان الکترونیکی هستند. این نرم‌افزارها دستگامهای آهاده‌ای را بافت نموده‌اند یا بهتر بگویم شناخته شده‌اند ولی به طور گسترده در خارج از کشور استفاده می‌شوند. دستگامهای کتابخوان وسایل کوچک و جمع و جور هستند که به راحتی در جیب یا دست جایی می‌گیرند و می‌توانند چندین جلد کتاب را در حافظه خود جای دهند. تا چندین پیش چنین وسایلی فقط برای خواندن کتاب طراحی می‌شدند ولی امروز به یک کامپیوتر تمام و کمال که به تمام وسایلی ارتباطی می‌دهد، تبدیل شده‌اند و به آن handheld می‌گویند. مشهورترین آنها دستگامهای شرکت PALM است که به همین نام هم در بازار شناخته می‌شوند.

کتابهایی که برای این ابزارها ساخته می‌شوند قالب‌های متوعی دارند که وابسته به نوع دستگام است. هشت قالب که نام بردن آنها سودی برای خواننده ندارد. در بازار بافت می‌شود که معروفترین و پرکاربردترین آنها Palm reader است.

البته کتاب‌هایی که برای دستگامهای Handheld تولید می‌شوند را نمی‌توان به طور کامل جزو دسته کتاب‌های ساده قرار داد و از طرف دیگر نمی‌توان آن را دسته‌ای نامید و بیشتر در مرز این دو قرار می‌گیرند. چون امکاناتی راوی شما فراهم می‌کند که آنها را از دسته اول متمایز می‌کند. مانند امکان فروری ارتباط با منابع دیگر و در ضمن از یک کتاب پویای چند رسانه‌ای و تعامل هم فاصله زیادی دارد.

دسته دوم کتاب‌های الکترونیکی کتاب‌های پویای چند رسانه‌ای هستند که تولید آنها به سادگی ممکن نیست ولی بسیار جذابتر و کاربردی‌تر از آنها هستند.

قالب این کتاب‌ها بسته به نرم‌افزار مورد استفاده در تولید کتاب و محیطی که منتشر می‌شوند متفاوت است. این توضیحاته می‌توان آنها را به گونه‌ای تولید کرد که با مشکل زبان فارسی روبه‌رو نشد. رایجترین قالب کتاب‌های پویا HTML و XML است که قالب صفحاتت وب هستند. برای خواندنش فقط به مرورگرهای اینترنت احتیاج است که البته در مورد فارسی، مرورگری که فارسی را پشتیبانی کند.

یکی از اشتباه‌های رایج که متأسفانه حتی در متون تحقیقی و مرجع فارسی هم از آن استفاده شده است، نامیدن قالب EXE عنوان قالب کتاب الکترونیکی است. این اشتباه از آنجا ناشی شده است که تعدادی از کتاب‌های چند رسانه‌ای با این قالب عرضه شده‌اند. در حالی که این قالب برای مشخص شدن فایل‌های اجرایی در کامپیوتر استفاده می‌شود و به معنی فایل اجرایی بدون نیاز مستقل است.

تولیدکننده کتاب گاهی به کمک نرم‌افزارهای خاص برای اینکه استفاده از کتاب را ساده‌تر کند آن را به قالب EXE تبدیل می‌کند.

**می‌توان
کتاب‌های
الکترونیکی را
به دو دسته
ساده و چند
رسانه‌ای پویا
تقسیم‌بندی
کرد**

مجله کتاب
شماره ۲۰۰
۱۳۸۲
چهارشنبه ۴ آذر ۱۳۸۲

۱۲
شماره ۲۰۰
۱۳۸۲

که این کار استفاده از کتاب را به یک سیستم عامل خاص که همان سیستم عامل های شرکت میکروسافت است محدود می کند و نمی توان آن را در هر کامپیوتری اجرا کرد. کامپیوترهای اپلی با آنهاهی که سیستم عاملی به جز ویندوز مانند یونیکس یا لینوکس، دارند از این دسته اند.

تولید کتاب الکترونیك

بسته به نوع کتاب و هدف باید آورده کتاب‌های الکترونیکی می‌تواند در قالب‌های مختلف تولید شوند ولی در همه آنها متن مستقیم یا سئو صفحات،

پس از این با توجه به ساده بودن یا چند رسانه‌ای بودن نرم‌افزارهای خاصی مورد استفاده قرار می‌گیرند. پیچیده‌ترین روش تولید، مربوط به کتاب‌های چند رسانه‌ای می‌شود که برای تولید آن معمولاً باید چند نفر مشارکت داشته باشند. که در بعضی از حالات نقش آنها بسیار پیچیده تر و صاحب اثر خواهد شد. طراحی برنامه‌های گرافیک، طراحی طرح صفحات وب و برنامه نویسان از این دسته اند. ولی امروز نرم‌افزارهای خاص هم تولید شده‌اند که امکان ساخت یک کتاب کامل چند رسانه‌ای را برای خلق اثر به تنهایی فراهم کرده‌اند. نرم‌افزار Easy ebook creator از آن دسته‌اند که باید آورنده‌ها از لحظه‌ای که فکر تولید کتاب را در سر می‌پروراند تا لحظه‌ای که آن را منتشر کند، یاری می‌کند، به جز این برای ساخت و انتشار یک کتاب الکترونیکی ساده به چیز زیادی احتیاج نیست؛ یک نرم‌افزار حرفه‌پسین و صفحه آرایی خوب مانند Word برای تولید متن و صفحه آرایی آن نرم‌افزار Adobe Acrobat برای تبدیل متن اولیه به کتاب الکترونیکی کافیست می‌کند که با دیگری و به کارگیری آنها هم بسیار ساده و پیش پا افتاده است.

در مرحله آخر انتشار کتاب است که بسته به محیط (وب یا دیسک فشرده) کارهایی باید انجام داد که در مراحل اول بهتر است با یک متخصص مشاوره شود.

جدیدنگاه نونه

برای اینکه با کتاب الکترونیکی گونه‌های آن و کارهایی که در ایران در این زمینه انجام شده است بیشتر آشنا شوید، چند وب گاه نمونه را به شما معرفی می‌کنیم.

۱- کتابخانه دیجیتال سازمان آموزش و پرورش چهار محال و بختیاری.

کتاب‌های مختلفی با قالب TXT (متن ساده) در خود جای داده است. نشانی این وب گاه <http://www.zibedu.org> است.

۲- نمونه‌های خوب و جذاب کتاب‌های چند رسانه‌ای را می‌توانید در نشانی <http://learning.ronid.ir> ببینید.

۳- فهرست بزرگی از کتاب‌های الکترونیکی فارسی را در وبلاگ <http://www.farsbookonline.blogspot.com> منتشر شده است.

۴- همه آنها قابل خواندن ذخیره بروی کامپیوترند.

۵- نشانی‌های زیر نیز چند کتابخانه بزرگ اینترنتی را به شما معرفی می‌کنند که شامل دهها هزار جلد کتابند و دسترسی به تمام کتاب‌های آنها رایگان است.

<http://digital.library.upenn.edu/books>
<http://pomo.nellog>
<http://www.zarbty.com>

صحبت از رایگان شد، بهتر است این نکته را نیز بگویم که با توجه به ارادت خاص ایرانی به کلمه رایگان بهتر است از خبر وبگاههایی که با کتاب Ebook ارائه می‌دهند جست‌وجو به شما معرفی می‌شود بگذرید، چون در اکثر مواقع با چیزی به دست نمی‌آورید یا مجبور می‌شوید با حجم زیاد تبلیغات ناخواسته و همچنین نفوذ به کامپیوتر خود از سوی نرم‌افزارهای جاسوسی که این روزها بسیار زیاد شده‌اند، کار بپذیرد.

گزارش

میرم سیمی

تولد دوباره گوتمبرگ

طرح گوتمبرگ در سال ۱۹۷۱ - دوران ایلمی رایانه ای - توسط فردی به نام مایکل هارت پایه‌ریزی شد. وی تصادفاً تنها به دلیل حضور در یک زمان و مکان مناسب متصدی پروژه مذکور شد. هارت معتقد بود هیچ چیز در این دنیا وجود ندارد که انجام آن خارج از توان او باشد. مقوله‌ای که در طرح گوتمبرگ بدان پرداخته شد، تفسیر اولیه‌ای بود از آنچه بعدها آن را «پرویس اینترنتی» خواندند. هارت نخستین اقدام خود را در این زمینه به روی متن یکی از مدارات الکترونیکی انجام داد و دو همان دوران بود که پرونده گوتمبرگ بنیاد شد. او ادعا می‌کرد مبلغ ۱۰۰ میلیون دلار از طریق ایجاد کنس و تکثیر بی‌انتهای، به دست آورده است! اکنون ممکن است از خود پرسیده‌که واقع چنین رویدادی چگونه امکان‌پذیر بوده است؟ پاسخ به این سوال لازمه توجه به «فلسفه» این طرح می‌باشد.

سرتآغاز گوتمبرگ

بنیاد و اساس بحث روی آنچه مایکل هارت آن را به نام پروژه گوتمبرگ طرح برزی نمود، عبارت بود از: هر آنچه که قابلیت ورود به سیستم کامپیوتری را داشته باشد، می‌تواند به نحوی نامحدود باز تولید شود. هارت این فرآیند را اصطلاحاً تکنولوژی بازآفرین، نامید. این مفهوم ساده بدان معناست که یک کتاب و یا هر چیز دیگری (شامل عکس‌ها، صداها و فایل‌های صوتی) که قابلیت ذخیره شدن در حافظه کامپیوتر را دارند، قابل کپی مجدد بوده و می‌توانند به تعداد دلخواه در دسترس متقاضیان قرار گیرند. همچنین افرادی که دارای سیستم ماهواره‌ای ارسال پیام هستند می‌توانند یک نسخه از کلیه اطلاعاتی را که وارد کامپیوتر شده است در دست داشته باشند.

نکته درنامه جست‌وجو گر وب *Internet explorer* یکی از موارد مشمول کد استاندارد است:

۱- متون الکترونیکی (electronic) که توسط طرح گوتمبرگ ایجاد شده‌اند به سادگی قابل دسترسی بوده و در راحت‌ترین اشکال مورد استفاده قرار می‌گیرند.

۲- پیشنهادهاست که به منظور عدم سهولت در قابل دسترس بودن اطلاعات رایانه‌ای از سوی سازمان و مراکز گوناگون مطرح شده‌ند، به سادگی قابل اجرا نیستند. اما با این وجود متون پروژه گوتمبرگ در صورتی که از طریق کد استاندارد آمریکایی برای تبادل اطلاعات، شناخته شده باشند قابل دسترسی خواهند بود. برای برنامه جست‌وجو گر وب *Internet explorer* یکی از موارد مشمول کد استاندارد است:

مجموعین متصدیان طرح گوتمبرگ علاوه بر گذرگاری متون الکترونیکی داخلی، دائماً از آثار خارجی نیز دعوت به عمل می‌آورند. علاوه بر این آنها اظهار داشته‌اند که قصد انتشار ویرایش‌های متعددی از آثار کلاسیک (از جمله شکسپیر) جهت کمک‌رسانی به معاشین پژوهشگر را نیز داشته و برای ۱۰۰۰۰ نسخه از کتاب‌های این طرح در کتابخانه الکترونیکی عمومی برنام‌ریزی کرده‌اند.

قابل توجه است که پروژه گوتمبرگ در صددین جشن کتابخانه‌های عمومی، که در سال ۱۹۹۵ راه‌اندازی شده است مورد تجلیل قرار گرفته، به طور کلی هدف اصلی و اساسی که از سوی سازمان و متصدیان این طرح دنبال می‌شود تهیه ویرایش‌های جدیدی از متون الکترونیکی در فلترود وسیع کتابخانه الکترونیکی عمومی می‌باشد.

فلسفه طرح گوتمبرگ

فلسفه پروژه، تسهیل استفاده از اطلاعات با کتاب‌هایی است که در قالب‌های غیرالکترونیکی موجودند. این طرح می‌کوشد تا به واسطه الکترونیکی کردن موارد مذکور آنها را بیش از پیش در دسترس عموم قرار دهد. لیکن علت چنین اقدامی این است که امروز اکثر مردم هر یک در منزل یا محل کار خویش صاحب یک کامپیوتر هستند و با نحوه بهره‌گیری از برنامه‌های رایانه‌ای آشنایی کامل دارند.

حکمتی که در تار و پود این طرح موج می‌زند، دارای شاخه‌های متعددی است:

۱- در بعد تجاری می‌توان گفت متون الکترونیکی طرح

گوتمبرگ بهتر است با دریافت هزینه‌های ناچیزی در اختیار متقاضیان قرار گیرد تا قیمت بالای آنها دلیلی برای عدم استفاده عموم از این متون واقع نشود.

۲- متون الکترونیکی طرح گوتمبرگ باید به ساده‌ترین شکل قابل استفاده باشند تا هیچکس در ذهن خویش دغدغه نحوه و چگونگی بهره‌گیری از آنها را نداشته و براحتی و مطالعه و جست‌وجو برود.

برای نمونه آثاری که تحت عملیات این پروژه قرار گرفتند،

طرح مایکل هارت

عبارت بودند از آئین در سرزمین عجایب و داستان پترین، متصدیان مسئول در این مورد اظهار داشتند: به علت تصاویر حجیم آثار نامبرده فرآیند تبدیل هنوز به طور کامل صورت نگرفته است و آنها بی‌سرانه با در انتظار پیشرفت تکنولوژی و نشر نسخ آزمایشی از این کتاب‌ها هستند. آنها معتقدند که بازار متوقف است اگرگاهی را برای ساده‌سازی در تبدیل بخش‌های گرافیکی آثار گوناگون تولید کنند.

به طور کلی در حال حاضر متون الکترونیکی این طرح در بسیاری از شبکه‌های اینترنتی و ماهواره‌ای مانند BBC موجود بوده و به سادگی قابل ذخیره کردن هستند. یکی از نکات مهمی که علاوه بر پروژه گوتمبرگ مورد توجه متصدیان قرار می‌گیرد این است که متون الکترونیکی این طرح از مسائل‌های پیش‌تأمینرد کاملاً سالم بایدمانده‌اند در حالیکه دیگر برنامه‌ها و سیستم‌های عملیاتی رایانه‌ای یکی پس از دیگری در حال نابودی و فاسدشدن هستند.

شاید خواندن بخشی از مصاحبه آقای هارت با سام واکنین خبرنگار *ITP* بتواند اطلاعات کاملتری را در اختیار شما بگذارد. واکنین، طرح «گوتمبرگ» یک نام هوشیارکننده است که در چه انقلاب گوتمبرگ را در ذهن هر مخاطب تداعی می‌کند، در چه ایجاد می‌توان این طرح را با دوران انقلاب گوتمبرگ مقایسه نمود؟

هارت: زمانی که من این نام را انتخاب کردم اهداف متعددی را برای گام نهادن در این سرزمین قرار داده‌بودم یکی از مهم‌ترین آنها نشر کتاب‌های الکترونیکی بود که احتمال می‌رفت تغییرات بنیادینی در زمینه ارتقا با سواد و تحصیل افراد جامعه به وجود آورد. همانگونه که مانتین چاپ گوتمبرگ قیمت کتاب‌ها را به میزان زیادی کاهش داد و به آمار مطالعه افزود.

واکنین: تولد مفهوم متون یا کتاب‌های الکترونیکی به سال ۱۹۷۱ بازمی‌گردد. چه چیز تفکر متون یا کتاب‌های الکترونیکی را داخل سیستم‌های کامپیوتری را در ذهن شما ایجاد کرد؟ آنچه من را به اجرای تفکر استفاده ویژه کتاب‌ها و متون در کامپیوتر و دانش‌های همان چیزی است که هر مخرج و دیگری را در خلق اختراعاتی باری می‌دهد. حضور در یک مکان خوب، زمان مناسب و وجود پیش زمینه فکری درست.

واکنین: در بین سال‌های ۱۹۷۱ تا ۱۹۹۳ شما تعداد ۱۰۰ متن الکترونیکی تولید کردید. اما از نظر تجاری موفقیت چشمگیری را نمی‌توان مشاهده کرد علت چیست؟

هارت: مردم به ندرت قدرت و اهمیت فرآیند بازتولید را درمی‌یابند. در سال ۱۹۹۱ ما هر کتاب الکترونیکی را در عرض ۱ ماه تولید می‌کردیم. این ساله در آن زمان بسیار مورد توجه قرار گرفت و مردم آماده چنین فرآیندی را غیرممکن می‌دانستند. اما متصدیان طرح هر سال برنامه‌ریزی‌های جدیدی را برای بازتولید انجام می‌دادند. به طوری که اکنون تعداد ۲۰۰ نسخه متن الکترونیکی در هر ماه تولید می‌کنیم.

واکنین: آیا می‌توانید اطلاعاتی در مورد آخرین آماریهای ذخیره‌سازی بیان کنید.

هارت: ارائه اطلاعات آماری در این زمینه بسیار مشکل و غیرممکن است چرا که ما به طور مستقیم هیچگونه کنترلی در این مورد نداریم. اما آنچه از سوی انجمن‌های مختلف می‌رود این است که صدها شبکه اینترنتی در سراسر دنیا اطلاعات ما را به شکل آماده برای ذخیره‌سازی متقاضیان قرار هستند. برای نمونه یکی از شبکه‌هایی که بیشترین کنترل را در این زمینه به روی آن داریم، ماهانه میلیون‌ها کتاب الکترونیکی در اختیار متقاضیان قرار می‌دهد.

طرح گوتمبرگ در سال ۱۹۷۱ توسط مایکل هارت پایه‌ریزی شد

۱۳

شماره ۲۸۸

چهارشنبه ۱۳۸۳

www.iranlib.com

وضعیت نقد ادبی در ایران - ۵

بک پرسش - ۸۳ پاسخ

سابر محمدی

نقد مدرن به اعتقاد بسیاری در دهه بیست در دانشگاه تهران با درس های دکتر فاطمه سیاح آغاز شد، اما امروز پس از این همه سال نقد چه جایگاهی دارد؟ در پاسخ به این پرسش عده ای بر این باورند:
نقد ادبی جدا از نقد و انتقاد به مفهوم عام ناپل تصور نیست، چون جامعه ایران سابقه یک استاد طولانی در طول تاریخ را دارد، فرهنگ نقدپذیری در جامعه ما نهادینه شده است و تاگزیر ما امروز نقد ادبی نداریم. آیا دانشگاه‌های ادبیات وظیفه تربیت منتقد را دارند؟ ایوه آتار تئوریک نقد که در دهه اخیر ترجمه و منتشر شده، آیا به دانش نقد در نژد ما منجر شده است؟ آنچه به عنوان نقد در مجلات ادبی و در مطبوعات چاپ می‌شود آیا معیارهای یک نقد علمی را دارد؟ آیا اهل قلم ظریف و تحصیل آثارشان را دارند؟ وضعیت نقد کتاب در ایران چگونه است و چگونه باید باشد یا ۸۳ تن از فرهنگ‌سازان، این مباحث را در میان گذاشته‌ایم که بخش پنجم آنرا می‌خوانید:

نقد خوب - نقد بد ؛ تعقیب دیدگاه‌ها

که وفتش را روی این کارهای گذارو باید بلد.تجشش رایه لحاظ مادی می‌گیرد.آسان همیشه ایدئولو است که ان شادبله همه چیز درست می‌شود و نقد هم کم‌کم علمی و تخصصی می‌شود. من از منتقدان هیچ چیز نپاوم.تعمق فقط و دانش شیدم. اینکه تربیت منتقد را وظیفه دانشگاه بایدیم آنها هم اگر منتقدی تربیت کنند.بک چیز خشک و آکادمیک وی مراهی از کار درمی‌آید. مثل شعر دانشگاهی می‌شود.

خسارایر سبویی، مترجم، فرهنگ‌ساز، نویسنده، نقد قیقم
وضعیت نقد واقعاً آسفار است هم به لحاظ کمی و هم به لحاظ کیفی و هم به لحاظ تریون. یعنی ما الان مجله‌ای یا نشریه‌ای که اختصاص به نقد کتاب داشته باشد حال چه ادبی، مرتب و منظم نوشته و منتشر نمی‌شود.از نظر کیفی وقتی تریون نباشد، آن چیزهایی که در غیر تریون رسانه‌ها مطرح می‌شوند، نمی‌تواند طبیعتاً خیلی تخصصی و با کیفیت باشند. نشریاتی مثل کتاب هفته یا جهان کتاب و غیره نشریات تخصصی نقد کتاب نیستند. جهان‌کتاب البته کمی بیشتر در این زمینه فعال است که آن هم بیشتر به معرفی کتاب می‌پردازد. اما نشریات ادبی ممکن است گاهی صفحات رایه نقد اختصاص بدهند.اما در گذشته مجلاتی مثل نقد کتاب را به نقد تخصصی می‌پرداختند. من فکر می‌کنم در این زمینه باید اقدام اساسی صورت بگیرد. بخصوص نشریات نقد تخصصی باید منتشر بشوند. برای ادبیات نثرش‌ای جداگانه، برای فلسفه جدا،برای علوم اجتماعی جدا و... چیزی که ضروری است. همین است. کتاب‌های فلسفی زیاد تولید می‌شود و ترجمه‌های بد زیاد چاپ می‌شود. فقط این اشتغکی‌هایی که در بازار وجود دارد و نهاده‌ین نشدن نقد، قطعاً به استناد سبوسی در ایران در طول تاریخ برمی‌گردد، چون تفکر انتقادی اصولاً سرسوک می‌شده است. به طور کلی با استناد سبوسی، بگ ضعف فرهنگی به وجود می‌آید و واقعاً نقد در حد اداره. ولی وقتی فرهنگ فقیر باشد، ادبی و تولید فکر اهمیت دارد. کتاب‌هایی که در زمینه نقد ادبی، طبیعتاً نقد هم نخواهد بود. کتاب‌هایی که در زمینه نقد ادبی، تئوری نقد و نظریه‌پردازی منتشر شده‌اند، هیچ تأثیری در اکثر منتقدان و شکل گرفتن یک جریان گسترده نقد نداشته‌اند. من فکر می‌کنم اگر یک مجله تخصصی نقد وجودداشته باشد، باید به تفدهای عملی بپردازد. یعنی نمونه‌هایی از تفدهای علمی و اصولی را ببینیم.

نقد هم یک دانش عملی است. یعنی با نظریه‌ای که نمی‌شود

نداریم و آنچه که هست با تعریف صد در صد بدون منطّ و

استدلال است با دشنام و نامزاست بدون استدلال.

نقد اگر واقعاً نقد باشد اگر منتقد بتواند راه و چاه را به نویسنده یاد بدهد و کمک به بهتر شدن اثرش باشد، به طور قطع اهل قلم ظرفیت پذیرش نقد را دارد. چرا نداشته باشد؟ ولی در اینجا مشکل گرای هست، بااندیازی هست، من هیچ راهکاری برای بهتر شدن فضای نقد و عملی شدن نقد نمی‌شناسم. همیشه این نظر وجود داشت که منتقدان هنرمندانی بودند که در هنرشان شکست خوردند و به نقدنویسی روی آوردند. الان باین وضع مطبوعات یک مشت جوانانی بیست ساله به میدان آمدند که اصلاً نمی‌دانند ابتدا و انتها چیست؟ فاجعه نقد به همین خاطر بیشتر است. در آمریکا نویسندگان نسل بعد از جنگ مثل همیگوئی و اشتاین بک با راهنمایی یک منتقد به آن جایگاه دست یافتند. ما چنین منتقدانی نداشتیم. اینکه برخی وضعیت نقد را به سابقه تاریخی استناد سبوسی در ایران مربوط می‌دانند، اصلاً درست نیست. استناد دیرینه در ایران هیچ ربطی به نقد ادبی ندارد. این وضعیت فقط مربوط به ذات اخلاقی جامعه‌هاست. شما دو نفر پزشک را در ایران به من نشان بدهید که از کارکنیدگر ایراد نگیرند و کنایه‌گر اقبال داشته باشند. دو نا‌شاعر را پیدا کنید که دشمن هم نباشند. هر چند در ظاهر اظهار دوستی کنند. این وضعیت نه ربطی به حکومت‌ها دارد و نه ربطی به سیاست. این یک چیز اخلاقی و ذاتی است و مربوط به درون ماست.

در پاسخ به تفدهای موردی و برخی از چهره‌های موجه در حوزه نقد مثل دکتر پورنامداریان باید گفت: ابتدا باید وضعیت نقد را جدا کنیم که راجع به ادبیات کلاسیک یا ادبیات معاصر می‌خواهیم بدانیم نقد در چه وضعیتی قرار دارد. پورنامداریان و مرحوم زرین کوب از جمله چهره‌هایی هستند که به ادبیات کلاسیک و نقد ادبیات کلاسیک خدمت شایانی کرده‌اند. اما بحث من پیرامون نقد در ادبیات معاصر است. چهره‌ای مثل پورنامداریان آدم متصفی در نقدنویسی است. هم سوادش را دارد و هم صلاحیت‌اش را دارد.

امام‌متقانی از این دست بسیار کم داریم. در همه این سال‌ها ما تنها پورنامداریان را در این عرصه داریم. البته آدم‌های بیگاری هم داریم که می‌نشینند در دیوان سهراب سپهری می‌گردند و در هزار واو پیدا می‌کنند و سه هزار بار واژه آسمان را کشف می‌کنند. این نقد نیست، یک شوخی می‌مزه ویی خاصیت است. اینگونه نقد و بررسی چه کمکی به شاعر یا نویسنده می‌کند؟ هیچ بحث نقد تخصصی هم راه به جایی نمی‌برد. اینکه یکی بیاید از دید زبانشناختی یا روش‌شناختی یا ساختار‌گرایی یک اثر را بررسی کند، در نهایت چه می‌شود؟ اینگونه نقد به هیچ کاری نمی‌آید. مثل بیماری را می‌ماند که افتاده، حالا شما پزشکش را هم تخصصی کنید، چه فایده دارد. اشکال از کلیت نقد است. یعنی منتقدان ما باید آن عیبک سیاه بدبینی را برطرف و به نویسنده و شاعر به عنوان دشمن نگاه نکنند. فاجعه آمیزتر از این در حوزه نقد سینمایی دیده می‌شود. فلان کارگردان که منتقدان یا او دشمن هستند، هنوز در مرحله تهیه فیلم است اما دشنام‌ها شروع می‌شود. حرف منتقد فرانسوی درست است که منتقدان را عواجم‌های خرمسرا می‌داند. حرف مشهوری است که می‌خواهند کاری بکنند اما ایرادش را ندارند. من بعید می‌دانم کتاب‌هایی هم که در حوزه تئوری نقد در این سال‌ها به وفور ترجمه شده در دانش منتقدان تأثیر گذاشته باشد. همه چیز باید با هم باشد بسیاری از این مباحث التزامی است و به صورت مجرده هیچ رابطه‌ای برقرار نمی‌کند. به نظرم باید یک دستگاه درستی باید در رأس کار، کتابی را انتخاب بکند و در اختیار مترجم و محقق بگذارد و بگوید روی این آثار کار کنید. یک مقدار از مشکلات هم مربوط به تأمین مادی افراد است. کسی

دکتر محمد صنعتی، روان‌پزشک و نویسنده:

وضعیت نقد کتاب تغییر کرده است

وضعیت نقد کتاب در حال حاضر در هر چند سال اخیر در ایران تغییری کرده است ولی پیش این تغییرات موردی و به صورت متفرق است. یک جنبش همگانی در عرصه نقد هنوز به وجود نیامده است. اصولاً در این تریبندی نداریم که امروز ما جامعه‌های هشتم بنسبه، انتقادگر و جنلی تحلیل پذیرش نقد را نداریم. به این جهت شاید سنت نقد هم در ایران وجود نداشته است. به خاطر اینکه هیچ وقت ما امکانات فرهنگی آنگونه نداشتیم که بتوانیم وارد حوزه تفکر و اندیشه مدرن‌تره بشویم. بنابراین جامعه ما به طور غالب در یک وضعیت پیشامدرن به سر می‌برد.

می‌نویسنده، یعنی در حوزه نقد زبانشناسی، نقد جامعه‌شناختی، نقد روانشناختی، نقد سیاسی‌ا ری و انگشت شمار اثر ادبی هستند که کار می‌کنند. ولی در کل منتقد به معنای واقعی کلمه به آن معنا که در فرهنگ غرب مرسوم است اگر داشته باشیم به طریق اولی منتقد تخصصی خیلی کمتر است. داریم به دلیل اینکه آن پیش زمینه‌های باید وجود داشته باشد تا آدم‌ها یک نقد اصولی که کلیات متفاوت است با تحسین و تمجید و آنچه که در جامعه ادبی ما مرسوم است و می‌تیمد یعنی منتقدانی که به تحلیل و بررسی اثر بپردازند بسیار کم‌تراند. به همین جهت اگر بگویید من منتقد نقد تخصصی در زمینه روش‌شناختی می‌نویسم چندان دوست نیستم. برای اینکه نقد من تفدهای روش‌شناختی را هم شامل می‌شود نقد تفسیری هم هست. نقد زبان اثر هم هست. یعنی نمی‌توان این حوزه‌ها را از هم تفکیک کرد در خارج هم همین طور است. کسی مثل ژولیا کریستا هم روان‌کار است. هم زبانشناسی است، بنابراین نقدهای هم که می‌نویسد، شامل هر دو مورد می‌شود. در طی چند سال اخیر کتاب‌هایی در زمینه نظریه‌های ادبی و تئوری نقد منتشر شده که من فکر می‌کنم در گسترش فرهنگ نقد در سطح عموم مؤثر بوده است. اما در مجموع نمی‌توان گفت این آثار تا چه اندازه در افزایش آگاهی منتقدان تأثیر بخشیده، چون من معتقدم منتقدان ایرانی باید که لایق یک زبان خارجی بایند تا بتوانند با منابع اصلی استفاده کنند. اگر نخواهد منتظر ماند تا کتابی در زمینه نقد ترجمه و چاپ بشود آنها مطمئن‌تر کنند و بر اساس آن بنویسند. فکر نمی‌کنم بتوانند نقد جریان‌سازی به وجود بیاورند. ولی قطعاً کتاب‌هایی که منتشر می‌شوند، خود می‌شوند و تأثیر خوشان را هم به جامی گذارند. در بحث تربیت منتقدان هم من فکر نمی‌کنم که وظیفه دانشگاه‌ها و دانشگاه‌ها بایند. آیا تربیت قسه‌نویس، شاعر بافتاش و کارگردان به عهد به دانشگاه‌هاست؟ معمولاً دانشگاه‌ها هنرمند تربیت نمی‌کنند و عهدی کردند. کسی که ادبیات می‌خواند، از همه‌آنچه نویسن می‌شود عکس این قصبه هم صادق نیست. یعنی اینکه افراد فکر کنند، بدون آلو سخن دانش قصبه نویسی به اضافه دانش عمومی می‌تواند قصبه نویس خوبی بشوند. بیشتر نویسندگان و منتقدان بر اساس تلاش‌های فردی و مطالعات مداوم و گسترده به مرتبه بالایی دست پیدا کرده‌اند. من فکر می‌کنم آنچه به نویسنده و هنرمند و منتقد کمک می‌کند این است که پیش از آنچه که می‌نویسند، بخوانند. معمولاً شیوه کار مار عکس این قصبه است. یعنی بیشتر می‌نویسیم و کمتر می‌خوانیم. بیشتر حرف می‌زیم کمتر گوش می‌کنیم.

احمدرضا احمدی‌شاعر:

یا ستایش یا دشنام

نقد عموماً در ایران با ستایش نویسنده و اثرش بوده یا دشنام. اصلاً بحث کمی و کیفی نقد مطرح نیست. امروز هم با نقد

دکتر محمد صنعتی

احمدرضا احمدی

۱۴ شهریور ۱۳۸۲ چهارشنبه ۴ آذر ۱۳۸۲

به نقدهای جدی و علمی رسید. نظریه‌های اشراف بر مسائل است که منتقد لازم است آن را بشناسد، اما شیوه نقد کردن و نحوه نوشتن نقد، یک دانش علمی است که باید نوع و خلاقیت این کار داشته. با این مابین‌نویسه‌های از نقدهای منتشر شده در آن سوی جهان را بیشتر جابج کنید. ترجمه کنید تا کم‌کم شیوه کار و نوع نگاه به یک موضوع از بی‌موزیم، حتی معرفی کتاب را هم باید از آنها بی‌موزیم. در مسلک ما مافصله بین مرور کتاب و نقد کتاب مشخص نیست. یعنی اسلوب کار باید نوسیم. یعنی معرفی کتاب و نقد کتاب حیله‌شان در آن سوی دنیا از هم کاملاً جداسات و هر کدام شیوه خاص خودش را دارد.

در مورد پذیرش و تحمل نقد از سوی اهل قلم باید بگویم. هیچ جای دنیا هم از اینکه نقد جدی بشوند، خیلی خوششان نمی‌آید، ولی ذات هم نمی‌برند. ولی لذت بردن نویسنده‌ای که نقد می‌شود، هدف نقد نیست. درحالی‌که نقد هم همیشه به معنای منفی نوشتن نیست. ممکن است منتقدی یک ارزیابی مثبت از یک اثر داشته باشد، با این‌ان اگر نقد روی بگیرد و جلگه خودش را باید ایستد یا اسلوب‌های شناخته‌شده نوشته شود، من فکر می‌کنم جامعه روشنفکری اهل قلم تحمل و پذیرش آن را پیدا خواهد کرد. در آن نقد چون مثل زنگ‌های است که به‌موسوی نویسنده پرباب می‌شود خیلی زهر آگین به نظر می‌آید.

کتاب‌هایی که به صورت تخصصی به تجزیه و تحلیل آثار ادبی می‌پردازند، مثل کتابی که دکتر محمد صنعتی روی یوسف کور نوشته یا دکتر شمس‌ا زوی روی کور نوشته، کتاب نقد نیستند. این کتاب‌ها می‌توان تأویل نامید. تفسیر و شرح آثار نویسندگان است. یعنی یا نقد کتاب فرق دارند. در اینجا هر چند این کتاب‌ها به عنوان نقد شناخته می‌شوند اما در اساس این کتاب‌ها تأویل و تفسیر آثار هستند.

من اعتقاد دارم تربیت منتقد به عهده دانشگاه‌هاست. نقد کار آکادمیک نیست. این وظیفه کلی و همگ جامعه است. یعنی در دل یک فرهنگ، تفکر انتقادی را وجود آوردن و با آن اسلوب آشنا شدن، جزو وظایف همه ارکان فرهنگ باید باشد. یعنی نمی‌شود منتقد را از آموزش آکادمیک موجب تربیت منتقد محرز از او می‌شود.

صاق زیمبلاجم جامعه‌شناس: نهایینه نشدن فرهنگ نقادی

نقد کتاب برخلاف تصویری که شاید خیلی‌ها در ایران داشته باشند یک مسأله بسیار پیچیده، علمی و ظریف است، این علمی و پیچیده بودن نقد مثل خیلی از حوزه‌های دیگر علوم انسانی باعث شده که در حوزه نقد کتاب هم بسیار ضعیف باشیم. در غرب نشريات بسیار معتبری وجود دارند که این نشريات کارشان فقط این نیست که آثار جدید را معرفی کنند، بلکه آنها را نقد می‌کنند این نقاط قوت و ضعف آن را نشان می‌دهند آیا کتاب مورد نظر حرف تازه‌ای دارد؟ در مقایسه با دیگر آثار این حوزه چه جایگاهی دارد و کجا قرار می‌گیرد؟ مریت این کتاب نسبت به آثار مشابه چه بوده است؟ چه نگاه ویژه‌ای نسبت به پدیده مورد نظرش دارد؟

با فرض کنید اگر آن کتاب، جنبه آگاهی‌بخشی یا جنبه اطلاع‌رسانی دارد یا واقعیه معرفی اندیشه نویی را دارد، یا آن کتاب یک فیلسوف و اندیشمند را در حوزه سیاست، تاریخ، فلسفه و گفتمان دینی معرفی کرده، چه نکات جدیدی دارد که در آثار پیشینیا نبوده است. تر کتاب چگونه است؟ و… اینها نکاتی است که متأسفانه در جامعه ما و در میان صاحبزنان و نویسندگان و شخصیت‌های دانشگاهی و حوزوی ما خیلی کم رعایت می‌شود. وقتی کتاب جدیدی منتشر می‌شود، می‌بینید

روزنامه‌ها و برخی از نشریات

حداکثر آن را معرفی می‌کنند و می‌نویسند چند صفحه دارد، چند فصل دارد، بدون اینکه به داورى نقد و بررسی بپردازند. یا از بحث بکشند و از روشنگاری بکنند و فقط ضعف و قوت آن را بنویسند.

جان کلام این است که چون نقد وجود ندارد، نقد به آن معنایی که در غرب وجود دارد، متأسفانه اهل قلم هم نقدهای اصولی و جدی را بر نمی‌تابند و اگر خود بنده کتابی بنویسم و در مطبوعات با تعریف و تمجید همراه نباشد، ممکن است به روی خودم نیاورم. ولی قلباً و زنجیده خاطر می‌شوم

به طوری‌که حمل بر یک موضع‌گیری سیاسی یا شخصی و حتی حمل بر رقابت و حسادت می‌شود.

حتی کتاب‌هایی که در یک دهه اخیر منتشر شده‌اند، چه کتاب‌های ترجمه و چه کتاب‌های تألیفی در افزایش دانش منتقدان مادم تأسفته تأثیر نداشت. برای اینکه یک مشکل اساسی که ما داریم، این است که آپور در جایی می‌گوید، هیچ چیزی ساده‌تر از دشوار نویسی نیست، این حرف یک پارافروسی در خودش دارد یک تناقض است. آپور در ادامه می‌گوید، ساده نوشتن کاری بسیار مشکل است. تا کسی که خودش اهل نظر نباشد، اهل نوشتن نباشد، اهل قلم نباشد، نمی‌تواند بفهمد این حرف‌های آپور چقدر درست است. برای اینکه اگر می‌خواهد مطلبی را ساده و روشن بنویسد که خواننده بفهمد نیاز به امر اولیه دارد. اینکه ساده بنویسد، نیاز به این است که عودتان آن مطلب را درست فهمیده باشید و اگر هر مطلبی را درست فهمید می‌توانید آن را ساده و روان به دیگری انتقال دهید. متأسفانه بسیاری از ترجمه‌هایی که داریم چه در حوزه فلسفه، چه در حوزه جامعه‌شناسی و چه در حوزه روابط بین‌الملل و علوم سیاسی و… ترجمه‌های تحت‌اللفظی هستند و در بسیاری از موارد مترجم منظور نویسنده را فهمیده، اما کلمه به کلمه متن را ترجمه کرده، اما نمی‌داند چه گفته شد، در حالی‌که هر مترجم این است که اول مطلب را خودش درک و دریافت کند، متأسفانه به آن صورتی که برای مخاطب قابل فهم است، ترجمه کند. متأسفانه در بسیاری از کتاب‌های ترجمه تئوریک نقد این موارد رعایت نمی‌شود. من تردید دارم. بسیاری از مترجمان که از همکاران بنده هستند در دانشگاهها، مطلبی را که ترجمه کرده و می‌کنند، در کس درستی از آن مطلب ندارند. بعضی از همکاران سطح کارشان بسیار نازل است. کتابی را برای ترجمه انتخاب می‌کنند و آن را ده صفحه، ده صفحه بین دانشجویان تقسیم می‌کنند و از دانشجویان کارشناسی ارشد، به عنوان کار تحقیقی و پژوهشی می‌خواهند. آن صفحات را ترجمه کنند. بعد یک مخاطب را جمع می‌کنند و به‌صورت کتاب به نام خوشان منتشر می‌کنند و در بسیاری از موارد هم ناشران دولتی این قبیل آثار را چاپ می‌کنند. آن وقت آن دانشجویان فلک‌زده باید از چنین متن‌هایی استفاده کنند. عند کتاب درسی گاهی دلم برای دانشجویان می‌سوزد ترجمه کتاب‌های تئوری نقد هم اغلب سرنوشته بهتر از این‌ها دارند. چون غالباً غمض و دشوار ترجمه شده‌اند.

تربیت منتقد، قطعاً به عهده دانشگاه‌هاست. یعنی یکی از کارهای ویژه دانشگاهها پرورش منتقد است. متأسفانه یکی از دلایلی که سبب می‌شود بنده بگویم علوم انسانی در جامعه ما به مراب از علوم کارودی و علوم فقیه عقب‌تر است. همین نکته است، برای اینکه قبل از اینکه بتوانید مجهز بشوید به تربیت منتقد، باید پیش از آن به مرحله‌ای برسد که بتوانید فکر را نقد کنید و اندیشه را نقد کنید. متأسفانه چنین مطلب و چنین برنامه‌هایی را در دانشگاهها در حوزه علوم انسانی نداریم. سال گذشته یکصدمن سال تأسیس علوم انسانی را در ایران گرامی داشتیم. علوم انسانی از زمان مطرف‌الدین شاه در این سلطنت بنا نهاده شده، اما شما باید طرف این یکصدسال، با در طول پنجاه سال اخیر، با بعد از انقلاب به این سو را بررسی کنید و آمار بگیرید. ببینید در این بیست سال چه تعدادی مقاله توسط اساتید علوم سیاسی، اساتید جامعه‌شناسی و استادان تاریخ در ژورنال‌های معتبر بین‌المللی چاپ شده است؟ من خدمت شما عرض می‌کنم، صبراً فادیلش این است که ما نقد نمی‌کنیم. نقدی وجود ندارد. دانشجو چهار سال علوم سیاسی می‌خواند، اندیشه افلاطون آشنا می‌شود، با اندیشه متفکران و فلاسفه و استادان

علم سیاسی آشنا می‌شود، بدون آنکه بتواند آنها نقد کند. بسیاری از همین دانشجویان در مورد مثلاً افلاطون و اندیشه‌هایش توانایی نوشتن را ندارند و نمی‌تویسد. اما از نقد اندیشه‌هایش عاجزید.

چون دفعه‌ها خلاقیت نقد وجود ندارد. چون در خانه، در دانشگاه در کشور، فرهنگ نقادی را در آنها نهاده نگرده‌اند. اصولاً در حوزه علوم اجتماعی و علوم انسانی نقد و نقادی وجود ندارد. آنچه هست یا دفاع مطلق است یا محکومیت، یا جنبنداری است یا میدان دزد کردن.

عنایت سمعی نویسنده نقدها محفلی شده است

اگر دربسته از همان آغاز استقرار در خانه‌گاه خود همواره مستخفی جانش‌های خط‌نک‌آه و افت و خیزهای گوناگون بوده و همچنان نیز هست، پس فراز و فرود و پیش‌روی و عقب‌گرد آن در کشورهای بیرونی که در روزهای آرس‌نامه‌های مکتوب انتقال‌ناگه‌ری، ترجمه‌متون و بر خورداری از رسانه‌های مکتوب و جهان‌مجازی‌اند، امری است ناگزیر و چه‌بسا دچار دور باطل، اما آنچه دربسته کشورهای بیرونی را بخصوص در عرصه‌های ادبی و هنری، به عنوان‌های لا‌احلاج می‌کنند، ناآرایی آن در تأسیس ساختارهای قدرتمند به منظور ساماندهی به فعالیت‌های پراکنده و بی‌ترتیب‌نگر است.

مشتاب‌ن‌ی می‌روسانانی از یک سو، فرهنگ رسمی است که در قالب نهادهای آموزشی و رسانه‌های جمعی، اختیاری چندانی به هنر ادبیات مدرن ندارد و اگر دارد، انتقالی و اپزوری است. از سوی دیگر، نخبگان جامعه نیز بنا به دلایل بسیار از تأسیس یک نهاد هماهنگ‌کننده یا تدوین اپدولوژی مدرن، عاجزند. از این رو، پرورش‌شکاف و اختلاف در میان گروه‌های ادبی و هنری در وهله نخست به فقدان گفت‌وگو و در نتیجه عدم دستیابی به حداقل مشترکات درون‌گروهی برمی‌گردد. بی‌خطر که در حال حاضر، تحت‌الوای پست‌مدرنیسم جولان می‌دهند، مولایی بر سر راه تأسیس نهادهای قدرتمند مدرن برپا می‌کنند.

اما در سطح مابنی و پایینی هرج و مرج‌گن‌گسخته‌ای حکم‌مست که مهر کشور بیرونی بر پیشانی آن می‌درخشد، نقادانی در غیاب نهادهای آموزشی و کانون‌های قدرتمند، قفان‌گفت‌وگو و عدم سرمایه‌گذاری بخش دولتی و خصوصی بر سر آن‌ها، تسلیت‌اندوزکنند و غیر حرفه‌ای از این رونمی‌تواند ارزش‌های نوینی در جهت جلب حمایت گروه‌های مختلف اجتماعی، نسبت به هنر ادبیات مدرن، تولید کند.

در این میان ترجمه متون تئوریک در این افزایش سطح آگاهی منتقد مؤثر است، ولی کسب اطلاعات و دانش، خودبه‌خود به فهم منجر نمی‌شود. خانه‌گاهک فهم سنت است که از طریق تغییر آن در زبان و رفتار، عینیت می‌یابد.

گرچه برداری از الگوهای نقادوی غربی و پنهان‌شدن در پس اصطلاحات تئوریک نتیجه بدفهمی و نشانه خودباختگی و تقلید است که بر اثر آن اثری شبه‌مدرن یا پست‌مدرن‌نما تولید می‌شود ولی دامنه ترنگاری این آثار از حد یک محفل قرارز نمی‌رود.

خشایار دبیبی

صاق زیمبلاجم

عنایت سمعی

مریم کسایی

با تشویق شدگان

اگر چه کتاب‌هایی در دست و یکنم مراسم کتاب سال ایران برگزیده شدند، ولی این اتفاق به این معنا نیست که تنها کتاب‌های در خور توجه، همان لزومی ندارد اگر در یک ساینه کسی اول شده، فکر کنیم ضمیمه‌تر از نفر اول بوده است. کتاب‌های تشویقی که هر ساله در کنار کتاب‌های برگزیده سال معرفی می‌شوند، حکم همان تفرات بعدی یک ساینه بزرگ را دارند. در همین ماه سال گذشته، کتاب‌هایی در حوزه‌های فلسفه و روانشناسی، دین، علوم اجتماعی، زبان، علوم خاص، علوم کاربردی، هنر، ادبیات، تاریخ و جغرافیا و ادبیات کودکان و نوجوان شایسته تشویق شناخته شدند. یا تعدادی از این پدیدآورندگان که مراسم تجلیل از آنها در اولین روز هفته کتاب شاید تجلیل و تقدیر از کتاب‌های تشویقی به اندازه کتاب‌های برگزیده سال نباشد، اما به قول یکی از آنها دست کم یک «دست درد کنده» که هست!

زهرا صفوی:

۱۳ سال تلاش برای یک فرهنگنامه

«فرهنگ اصطلاحات نظامی و انتظامی دوره قاجار» نتیجه حدود ۱۳ سال تلاش و کار گروهی است. علاوه بر زهرا صفوی، دکتر یحیی مدرسی و دکتر حسین سامی نیز روی این فرهنگ کار کرده‌اند. صفوی که لیسانس زبان انگلیسی و فوق‌لیسانس زبان‌شناسی همگانی دارد یکی از کسانی است که روی این فرهنگ کار کرده است. وی که به همراه دو فرزندش برای دریافت جایزه به ستان سینمایی وزارت ارشاد آمده است، به سوالات ما پاسخ می‌دهد.

چند نفر روی این کتاب کار کرده‌اند؟

غیر از من حدود چهار نفر اصطلاحات را جمع‌آوری کرده‌اند، دکتر سامعی روی معانی اصطلاحات کار کرده‌اند و دکتر یحیی مدرسی هم رئیس طرح بوده‌اند.

اگر بخواهید این کتاب را با کتاب‌های دیگری که در این حوزه

الته کتاب دیگری درباره اصطلاحات نظامی دوره قاجار داریم، ولی این تنها فرهنگی است که به این موضوع اختصاص دارد و همه مدخل‌هایش آوانگاری و ریشه‌شناسی دارند. همچنین شواهد مختلفی از دوره قاجار برای هر یک از آنها ذکر شده است.

بله، این کتاب حاصل سال‌ها کار گروهی و تحقیق و پژوهش است و تک‌تک واژه‌ها در آن مورد بررسی دقیق قرار گرفته است.

آیا این اولین کار شما در حوزه پژوهش زبانی بوده است؟ به این شکل، بله، ولی قبلاً کتاب دیگری هم به زبان انگلیسی منتشر کرده‌ام که یک کتاب درسی با همکاری یکی از دوستان بوده است.

زهرا صفوی

داود غفاریزادگان

داود غفاریزادگان، نویسنده هزارپا

کتاب نهمین که تشویق شوم

داود غفاریزادگان متولد سال ۱۳۳۸ در اردیل است. او که تا به حال حدود سی کتاب در حوزه کودک و نوجوان و همچنین بزرگسالان منتشر کرده است، در دفتر انتشارات کمک آموزشی (رشد) وزارت آموزش و پرورش مشغول به کار است.

کتاب «هزارپا» او به عنوان یکی از کتاب‌های حوزه کودکان و نوجوانان در سال ۱۳۹۴ مورد تشویق قرار گرفته است. هزارپا، چهار قصه به هم پیوسته است، که حدود ۱۰ سال پیش به نگارش در آمد و در همان زمان در مجلات کودکان و نوجوانان به چاپ رسید. این کتاب بازنویسی دوباره همان داستان‌هاست. غفاریزادگان سه کتاب «عوب و بد» «سه مثل و یک افسانه» و «مقل» را برای نوجوانان و همچنین «۶۱ داستان» را برای بزرگسالان در دست چاپ دارد.

فکر می‌کنید چرا کتاب شما در میان سایر آثار حوزه ادبیات کودک و نوجوان مورد تشویق قرار گرفته است؟ این سؤال را باید از داوران پرسید. فکرمی‌کنم برگزیدن آثار برتر در حوزه کتاب، در کشور ما، معمولاً از قوانین خاصی پیروی نمی‌کنند. این انتخاب‌ها نوعی ترغیب است که هر سال به نام کسی می‌افتد. ظاهر آسان گذشته هم این قرعه به نام این کتاب افتاده است.

معرفی کتاب شما به عنوان اثر تشویقی، اثری در روند کار تألیف‌تان داشته است؟

هر گونه تشویقی که باعث شود مؤلف بیشتر کار کند، اتفاق خوبی است، ولی اگر غیر از این باشد، تشویق نه تنها بی‌اثر بلکه حتی منفی خواهد بود.

مگر می‌شود اثر تشویق منفی باشد؟ در اینجا چه نوع تشویقی منظور شما است؟

گاهی ممکن است آنداد مسائل حاشیه‌ای در کنار یک تشویق وجود داشته باشد که اساساً تشویق را برای صاحب اثر علی‌السویه کند.

اثر چنین تشویق‌هایی برای شخص شما چگونه است؟ برای من علی‌السویه است. چون من این کتاب را نوشتم که مورد تشویق قرار بگیرد.

به نظر من معرفی آثار برگزیده یا تشویقی در طول این سال‌ها، به روند انتشار کتاب‌ها و بهبود سطح کمی و کیفی آنها کمک کرده است؟

من فکر نمی‌کنم. معرفی این آثار در طول ۲۵ سال گذشته اثر خاصی در میزان فروش کتاب‌ها و ارتقای سطح کیفی آنها داشته است. حتی چنین رویزاده‌ی معمولاً صدای بسیاری از اهالی قلم را درآورده و باعث به وجود آمدن

مشکلاتی نیز شده است. واقعاً کدام نویسنده‌ای که برگزیده شده، بین مردم محبوبیت کسب کرده است؟

شما اشکال کار را در کجا می‌بینید؟ اگر من انتقادی می‌کنم، منظورم مثلاً فقط عملکرد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نیست؛ چون اشکال‌های خصوصی هم هر سال کتاب‌هایی را به عنوان آثار برگزیده معرفی می‌کنند، ولی فکرمی‌کنم نتیجه آن نه تنها تشویق و ترغیب نویسندگان را به ادامه کار، بلکه ایجاد تفرقه و بگو و مگو در میان آنها بوده است.

یعنی از نظر شما معرفی چنین آثاری هیچ اثر مثبت و تقویت‌کننده‌ای در میان اهل قلم ندارد؟

من به طور مطلق این طور فکر نمی‌کنم. به هر حال کلیت این کار حرکت خوبی است ولی تا رسیدن به دآوری مناسب، راه درازی در پیش داریم.

سی شما مشکلی را در نحوه داوری اثر می‌بینید؟ مشکل ما در این حوزه مشکل فرهنگی است که بحث مسیوپی را می‌توانیم من فکر نمی‌کنم مثلاً اگر خودم دارم بوم، به شیوه بهتری عمل می‌کردم. نحوه داوری آثار در حوزه کتاب نیز متأثر از مشکلات عدیده ما در سایر حوزه‌های فرهنگی است.

دبیر مجموعه تاریخ امام حسین(ع):

منابع ما از مصادر مقدم است

«تاریخ امام حسین(ع)» اثری پژوهشی است که در سه محور مختلف در حال چاپ است: تاریخ عاشورا، اصحاب امام حسین(ع) و فضایل و سیره امام حسین(ع) تا به حال ۶ جلد از موضوع تاریخ عاشورا و دو جلد از موضوع اصحاب امام حسین(ع) به چاپ رسیده است و حدود ۱۵ جلد دیگر این مجموعه حرف‌نویسی شده و در مرحله تصحیح است. «تاریخ امام حسین(ع)» یکی از چهار اثر برگزیده در بخش کتاب‌های تشویقی حوزه دین است که توسط گروهی از محققان به سرپرستی سه دبیر و یک کارشناس علمی از سوی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی تدوین یافته است. درباره اثر با اعظم فخر، دبیر محور «فضایل و سیره امام حسین(ع)» این مجموعه گفت‌وگو کردیم.

شما وضیعت سایر کتاب‌های موجود در حوزه تاریخ اسلام به طور عام و تاریخ امام حسین(ع) به طور خاص را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

هر اثری که به سرانجام می‌رسد، حاصل زحمات و عمر افراد است و به همین دلیل قابل احترام و ارزشمند است. تا آنجایی که من با این آثار اشتباهی دارم کارهای مزای کمتر دیده‌ام. دست کم فکر نمی‌کنم مثلاً کار ما در تاریخ امام حسین(ع) داخلی یا سایر آثار این حوزه داشته باشد.

فکر می‌کنید وجه تمایز تاریخ امام حسین(ع) نسبت به سایر آثار حوزه معارف اسلامی چه بوده که شایسته تشویق دانسته شده است؟

شاید مستند بودن اثر آن قابل توجه کرده باشد. چون ما هیچ چیز را در این مجموعه از خودمان وارد کتاب نکردیم و تمام تلاش خود را کردیم تا همه از مصادر مقدم باشد و تا حد امکان اطلاعات را از منابع دست اول از قرون اولیه اسلام به دست آوریم.

آیا می‌توان این اثر را یک دایره‌المعارف درباره امام حسین(ع) و مسائل مربوط به وی دانست؟

با تعریف دقیق و علمی، این مجموعه را نمی‌توان دایره‌المعارف دانست. ولی ما در این مجموعه سعی کرده‌ایم هر آنچه، درباره امام حسین(ع) پیدا کرده‌ایم، جمع‌آوری کنیم.

فکر می‌کنید کل این مجموعه به چند جلد برسد؟ ما علاوه بر هشت جلد منتشر شده و ۱۵ جلد در مرحله تصحیح، امیدوارم دو جلد دیگر ما هم تا آخر سال جاری به مرحله حرف‌نویسی برسانیم.

آیا کار پژوهش این مجموعه به طور کامل به اتمام رسیده است؟

پژوهش محورهای اول و دوم به طور کامل تمام شده و محور سوم نیز در حال اتمام است.

کتاب‌خانه	صاحب امتیاز:
	خانه کتاب ایران
	مدیر مسؤول: احمد مسجد جامعی
	سردبیر: علی اصغر رضائیان
	امور فنی: گلریز گرایلیک
	لیتوگرافی: همزان
	چاپ: آتی بین
	نشانی: خیابان قائم مقام فرامانی
	اول فخر (چم): شماره ۹، طبقه دوم
	صندوق پستی: ۱۳۱۴۵، ۳۱۴
تلفن: ۸۳۱۶۵۹۴، ۸۳۱۵۷۲۲	